

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2023/24:UFöU1

Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner avtalet om försvarssamarbete mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till en ny lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater samt ändringar i bl.a. socialförsäkringsbalken, lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, luftfartslagen och lagen om operativt militärt stöd. Den nya reglering som utskottet tillstyrker syftar till att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser enligt avtalet och till att skapa än bättre förutsättningar för Sverige att ge och ta emot militärt stöd.

Vid riksdagens beslut ska 10 kap. 8 § regeringsformen, förkortad RF, tillämpas när det gäller avtalet och vissa bestämmelser (förslagspunkt 1), eftersom beslutet avser överlåtelse av myndighetsutövning till en annan stat. Det innebär att beslutet i enlighet med 10 kap. 6 § andra stycket RF ska fattas med minst tre fjärdedels majoritet av de röstande, och mer än hälften av riksdagens ledamöter måste rösta för förslaget.

De nya lagreglerna föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns åtta reservationer (V, MP) och två särskilda yttranden (V, MP). I två reservationer (V, MP) föreslås att riksdagen ska avslå regeringens förslag i propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater.

Tio yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Utskottets överväganden.....	9
Inledning.....	9
Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater	9
Kärnvapen och permanenta baser på svensk mark	20
Nedrustning	21
Domsrätt m.m.	22
Reservationer	27
1. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater, punkt 1 (V, MP).....	27
2. Lagförslaget i övrigt, punkt 2 (V, MP)	27
3. Kärnvapen, punkt 3 (V)	29
4. Kärnvapen, punkt 3 (MP)	30
5. Permanenta baser med utländsk trupp på svensk mark, punkt 4 (V)	31
6. Nedrustning, punkt 5 (V, MP)	32
7. Domsrätt m.m., punkt 6 (V)	32
8. Domsrätt m.m., punkt 6 (MP).....	34
Särskilda yttranden	35
1. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater, punkt 1 (V)	35
2. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater, punkt 1 (MP)	36
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	38
Propositionen	38
Följdmotionerna	39
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	41
<i>Bilaga 3</i>	
Finansutskottets yttrande 2023/24:FiU6y	84
<i>Bilaga 4</i>	
Skatteutskottets protokollsutdrag 2023/24:39.....	89
<i>Bilaga 5</i>	
Justitieukskottets yttrande 2023/24:JuU6y	90

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater

Riksdagen

a) godkänner avtalet om försvarssamarbete mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering,

b) antar regeringens förslag till

1. lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater i de delar det avser 3 §,

2. lag om ändring i luftfartslagen (2010:500) i de delar det avser 14 kap. 10 §,

3. lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd i de delar det avser 3 a och 4 §§.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:141 punkterna 1, 2, 15 och 20, de tre senare i denna del, och avslår motionerna 2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 i denna del och 2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1 i denna del.

Reservation 1 (V, MP)

2. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater,

2. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,

3. lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall,

4. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),

5. lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.,

6. lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel,

7. lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.,

8. lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi,

9. lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift,

10. lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980),

11. lag om ändring i fordonslagen (2002:574),

12. lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering,

13. lag om ändring i skyddslagen (2010:305),

14. lag om ändring i luftfartslagen (2010:500),

15. lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244),

16. lag om ändring i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik,

17. lag om ändring i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter,

18. lag om ändring i lagen (2019:370) om fordons registrering och användning,

19. lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd,

20. lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt,

21. lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt,

22. lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200)

i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:141 punkterna 2 i denna del, 3–14, 15 i denna del, 16–19, 20 i denna del och 21–23 samt avslår motionerna

2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 i denna del och

2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1 i denna del.

Reservation 2 (V, MP)

3. Kärnvapen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2 och

2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 3 (V)

Reservation 4 (MP)

4. Permanenta baser med utländsk trupp på svensk mark

Riksdagen avslår motion

2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 5 (V)

5. Nedrustning

Riksdagen avslår motion

2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 6 (V, MP)

6. Domsrätt m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4–6 och

2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 4.

Reservation 7 (V)

Reservation 8 (MP)

Stockholm den 13 juni 2024

På sammansatta utrikes- och försvarsutskottets vägnar

Aron Emilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Aron Emilsson (SD), Peter Hultqvist (S), Margareta Cederfelt (M), Morgan Johansson (S), Lars Wistedt (SD), Helén Pettersson (S), Alexandra Völker (S), Anna Starbrink (L), Erik Ezelius (S), Ann-Sofie Alm (M), Håkan Svenneling (V), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), Helena Bouveng (M), Emma Berginger (MP), Alexandra Anstrell (M) och Hans Wallmark (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet proposition 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater. I betänkandet behandlas också tio yrkanden i följdmotioner till propositionen. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och motionsförslagen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Propositionen har remitterats till utrikesutskottet. Utrikesutskottet och försvarsutskottet har därefter – med stöd av 7 kap. 7 § riksdagsordningen – beslutat att bereda propositionen i ett sammansatt utskott (UFöU).

Utskottet beslutade den 23 maj 2024 att ge konstitutionsutskottet, finansutskottet, skatteutskottet, justitieutskottet, socialutskottet och trafikutskottet möjlighet att yttra sig över propositionen och följdmotionerna. Yttranden har mottagits från finansutskottet, skatteutskottet och justitieutskottet. Deras yttranden finns i sin helhet i bilaga 3–5.

Utrikesminister Tobias Billström (M), försvarsminister Pål Jonson (M) och generalmajor Johan Pekkari från Försvarsmakten höll en föredragning i ärendet för utskottet den 23 maj 2024.

Bakgrund

För att samarbeten mellan olika länders militära styrkor ska fungera krävs avtal som reglerar vilka villkor som ska gälla för besökande styrkor som befinner sig i en mottagande stat, s.k. statusavtal. Syftet med avtalen är att på förhand reglera en rad frågor som kan uppstå i samband med att en sändande stats militära och annan personal befinner sig i en mottagande stat, t.ex. vad som gäller i fråga om kostnader för skador som uppstår vid en olycka, införsel av varor eller vilket land som har jurisdiktion om ett brott begås av någon i en militär styrka. Statusavtalen innebär också privilegier som medför att den sändande statens styrkor och dess personal undantas från delar av den mottagande statens nationella lagstiftning.

Sverige är sedan länge bundet av avtalet mellan de stater som är parter i nordatlantiska fördraget och de andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (PFF SOFA) och det kompletterande tilläggsprotokollet till PFF SOFA. Sverige har även ingått ett separat avtal om världsstöd med Nato. Den svenska lagstiftningen har ändrats till följd av innehållet i dessa statusavtal.

De nyss nämnda statusavtalen som gäller inom ramen för PFF-samarbetet hänvisar i huvudsak till de materiella bestämmelserna i de statusavtal som gäller mellan Natos medlemsstater, dvs. avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (Nato SOFA) och

protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (Parisprotokollet).

Sverige blev medlem i Nato den 7 mars 2024. Sverige förväntas därmed tillträda de statusavtal som gäller för medlemsstaterna, dvs. Nato SOFA och Parisprotokollet. Den 29 maj 2024 beslutade riksdagen att godkänna Sveriges anslutning till bl.a. Nato SOFA och Parisprotokollet samt anta regeringens förslag till lagändringar för att Sverige ska kunna uppfylla sina åtaganden enligt de statusavtalen och två andra Natoavtal (prop. 2023/24:133, bet. 2023/24:FöU10, rskr. 2023/24:205).

Sverige och USA undertecknade den 5 december 2023 ett avtal om försvarssamarbete, ett s.k. defense cooperation agreement (hädanefter DCA-avtal). Avtalet reglerar de närmare förutsättningarna för amerikansk militär närvaro i Sverige. Avtalet kompletterar Nato/PFF SOFA och innehåller bestämmelser om den rättsliga statusen för amerikansk militär personal, leverantörer och anhöriga. Därutöver regleras frågor om USA:s rätt till tillträde till svenskt territorium och rätt att använda vissa anläggningar och områden här. Genom Nato/PFF SOFA tillerkänner Sverige redan i dagsläget amerikanska styrkor, tillhörande civila komponenter och anhöriga vissa rättigheter och privilegier. De författningsändringar som Sverige har antagit på grund av dessa andra statusavtal medför att vår lagstiftning till viss del redan är anpassad för de nya åtagandena enligt DCA-avtalet. DCA-avtalet innehåller dock ytterligare bestämmelser om rättigheter och privilegier.

I januari 2024 remitterade Försvarsdepartementet departementspromemorian Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater (Ds 2024:2). I promemorian föreslås dels att riksdagen ska godkänna avtalet, dels att det görs ett antal författningsändringar till följd av avtalet. Promemorian har remissbehandlats.

Regeringen beslutade den 11 april 2024 att begära att Lagrådet skulle yttra sig över lagförslagen. Lagförslagen i propositionen följer i huvudsak Lagrådets synpunkter och förslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Sverige och USA undertecknade den 5 december 2023 ett avtal om försvarssamarbete, ett s.k. defense cooperation agreement (DCA-avtal). Avtalet bygger vidare på och kompletterar tidigare statusavtal som både Sverige och USA är parter till. Avtalet förutsätter vissa författningsändringar för att Sverige ska uppfylla sina förpliktelser enligt avtalet. Med hänsyn till DCA-avtalets betydelse för Sveriges försvar och säkerhet är det vidare att betrakta som en överenskommelse av större vikt. Av båda dessa skäl krävs riksdagens godkännande innan avtalet kan träda i kraft. I propositionen föreslås en ny lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater. Vidare föreslås lagändringar om bl.a. privilegier och immunitet för en amerikansk styrka, medlemmarna av styrkan, deras anhöriga och leverantörer till styrkan. I propositionen föreslås även vissa lagändringar

som inte enbart är tillämpliga i förhållande till USA. Dessa förslag syftar till att skapa än bättre förutsättningar för Sverige att ge och ta emot militärt stöd. Den nya lagen och övriga lagändringar föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens förslag och motioner där det yrkas att riksdagen ska avslå regeringens proposition. Därefter behandlas motioner som samtliga innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till DCA-avtalet.

Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner avtalet om försvarssamarbete mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering (DCA-avtalet) och antar regeringens lagförslag.

Jämför reservation 1 (V, MP) och 2 (V, MP) samt särskilt yttrande 1 (V) och 2 (MP).

Propositionen

Godkännande av avtalet

Regeringen anför i propositionen att Sveriges säkerhetspolitik syftar till att garantera landets oberoende och självständighet, att värna suveräniteten, Sveriges intressen och grundläggande värderingar samt att säkerställa svensk handlingsfrihet inför politisk, militär eller annan påtryckning. Hot mot freden och vår säkerhet avvärjs bäst i gemenskap och samverkan med andra länder. Genom att bidra till en säkrare omvärld, ett stabilt närområde och förutsägbara mellanstatliga relationer ökar Sveriges säkerhet. Sveriges säkerhetspolitik bygger på sammanhållning i EU och Nato liksom samarbete i Norden och Östersjöområdet, inom FN och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och med transatlantiska partnerländer. En stark transatlantisk länk är omistlig för Europas säkerhet.

Att samarbeta med andra länder är en förutsättning för att säkra fred och stabilitet i Sverige. I en globaliserad värld är samverkan och gemenskap avgörande för att avvärja hot och för att skydda såväl nationell som internationell fred och säkerhet samt skydda Sveriges oberoende.

De senaste åren har Sverige stärkt den nationella försvarsförmågan och fördjupat de försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena. Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en fullskalig invasion av Ukraina. Det försämrade säkerhetsläget skapar ett än större och mer akut behov av att fördjupa samarbetet med andra länder och organisationer. Det kraftigt försämrade

säkerhetspolitiska läget gör att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att stärka Sveriges säkerhet.

Sverige är sedan den 7 mars 2024 medlem i Nato. Som medlem i Nato omfattas Sverige av de ömsesidiga försvarsgarantier som följer av artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Det innebär att ett väpnat angrepp mot Sverige ska betraktas som ett angrepp mot samtliga medlemsstater i Nato. De andra medlemsstaterna har därmed en skyldighet att bistå Sverige med de åtgärder som bedöms nödvändiga. Som medlem i Nato förbinder sig även Sverige att, i händelse av ett väpnat angrepp mot en annan medlemsstat, bistå den med de åtgärder som bedöms nödvändiga, i enlighet med de ömsesidiga försvarsförpliktelser som följer av artikel 5 i nordatlantiska fördraget. För att effektivt kunna bistå varandra behöver medlemmarna i Nato underlätta tillträde till och närvaro på varandras territorium. Det kollektiva försvarsåtagandet stärker Sveriges säkerhet.

USA:s engagemang är av avgörande vikt för Europas och Sveriges säkerhet. I maj 2016 undertecknade Sverige och USA en gemensam avsiktsförklaring om fördjupat bilateralt försvarssamarbete. I maj 2018 ingick Sverige en trilateral avsiktsförklaring tillsammans med Finland och USA. I och med det svenska medlemskapet i Nato är Sverige och USA allierade. Att teckna ett DCA-avtal är enligt regeringen en naturlig utveckling av Sveriges och USA:s långvariga samarbete. USA har ingått DCA-avtal med bl.a. Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Norge, Polen, Rumänien, Slovakien och Ungern. USA undertecknade under 2023 även DCA-avtal med Tjeckien, Finland och Danmark.

DCA-avtalet bygger enligt regeringen på ett nära samarbete mellan USA och Sverige. Alla aktiviteter ska utföras med full respekt för svensk suveränitet, svenska lagar och internationella förpliktelser. Det är precis som tidigare Sverige som har rätt att avgöra om verksamhet får äga rum på svenskt territorium och en grundförutsättning för all amerikansk närvaro är att den sker med svenskt samtycke.

Syftet med ett DCA-avtal är att på förhand reglera amerikanska styrkors rättigheter och skyldigheter i den mottagande staten. För USA underlättas möjligheten att bistå andra länder om liknande villkor gäller för amerikanska styrkors närvaro i de olika länder som de amerikanska styrkorna verkar i. Ett DCA-avtal möjliggör enhetlig amerikansk planering, närvaro och investeringar i andra länder. Avtalet förenklar amerikansk militär närvaro när denna omfattar mer än tillfälliga besök och tillfällig övningsverksamhet.

Ett DCA-avtal gör det möjligt för Sverige och USA att arbeta mer effektivt tillsammans, både bilateralt och inom Nato. Ett sådant avtal är dessutom en förutsättning för att Sverige snabbt och förberett ska kunna ta emot stöd från USA vid ett försämrat säkerhetsläge. Vidare har ett DCA-avtal i sig en avskräckande effekt mot väpnade angrepp, eftersom det signalerar amerikanskt engagemang och närvaro i Sverige. Det möjliggör även ett mer effektivt agerande för Nato. Att ingå ett DCA-avtal med USA är därför ett starkt försvars- och säkerhetspolitiskt intresse för Sverige.

Ett ingående av DCA-avtalet förändrar inte den ståndpunkt som kom till uttryck inom ramen för Sveriges Natoansökan. Sverige ansökte med brett stöd i riksdagen om medlemskap i Nato utan förbehåll. Denna hållning står fast, men det finns på samma sätt som i övriga nordiska länder inte skäl att ha kärnvapen, eller permanenta baser, på svenskt territorium i fredstid.

Sammanfattningsvis är det regeringens bedömning att Sverige bör ingå ett DCA-avtal med USA.

Enligt regeringens bedömning krävs det att DCA-avtalet godkänns av riksdagen i enlighet med vad som utvecklas nedan. DCA-avtalet förutsätter vissa lagstiftningsåtgärder för att Sverige ska kunna uppfylla sina åtaganden enligt avtalet. Vidare anför regeringen att avtalet, med sin betydelse för Sveriges försvar och säkerhet är att betrakta som en internationell överenskommelse av större vikt. Enligt 10 kap. 3 § första och tredje styckena regeringsformen krävs det därför att riksdagen godkänner DCA-avtalet.

DCA-avtalet innehåller bestämmelser som innebär att USA ges rätt att utöva straffrättslig jurisdiktion, placera egen personal som frihetsberövats av svensk myndighet i förvar, ingripa mot egen personal i syfte att upprätthålla ordning och disciplin inom styrkan och vidta vissa bevakningsåtgärder på svenskt territorium. Det kan även bli fråga om att låta Nato eller en allierad stat utöva flygstridsledning på svenskt territorium. Detta bedömer regeringen innebära överlåtelse av rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter som fordrar riksdagsbeslut (10 kap. 8 § första stycket regeringsformen). Det rör sig vidare enligt regeringens bedömning om överlåtelse av förvaltningsuppgifter som kan innefatta myndighetsutövning. I enlighet med 10 kap. 8 § andra stycket regeringsformen ska riksdagen i dessa fall därmed fatta beslut om överlåtelse i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Även beslutet om att godkänna DCA-avtalet ska därmed fattas i enlighet med vad som föreskrivs där.

Regeringens lagförslag och överväganden

Inledning

För att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser enligt DCA-avtalet krävs vissa lagstiftningsåtgärder. Regeringen föreslår därför att en ny lag antas samt att det görs ändringar i 21 andra lagar. För att skapa ännu bättre förutsättningar för att ge och ta emot militärt stöd på ett effektivt och ändamålsenligt sätt föreslår regeringen att några av de föreslagna lagändringarna ska vara tillämpliga inte enbart i förhållande till USA utan även till Nato och dess medlemsstater samt andra stater med vilka Sverige har ett militärt samarbete. I det följande beskrivs regeringens lagförslag efter ämnesområde.

Tillträde

Regeringen föreslår att DCA-avtalets bestämmelser om undantag från statliga avgifter för luft- och sjöfart ska genomföras i svensk rätt genom en ny bestämmelse i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.

Regeringen bedömer att DCA-avtalets bestämmelser om tillträde till svenskt territorium för amerikanska luftfartyg, fartyg och fordon inte kräver någon lagändring. Inte heller bestämmelserna om att luftfartygen, fartygen och fordonen inte får bordas eller kontrolleras utan amerikanskt samtycke kräver någon lagändring.

Militär luftfart

Regeringen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om utländsk militär luftfart i Sverige.

För att Nato eller en stat som är medlem i Nato ska kunna utöva flygstridsledning på svenskt territorium föreslås att regeringen bemyndigas att få föreskriva om detta. En myndighet utpekad av regeringen (Försvarsmakten) ska för detta ändamål få överlåta förvaltningsuppgiften att utöva flygstridsledningstjänst till Nato eller den utländska staten.

Folkbokföring

Regeringen föreslår att den som tillhör en amerikansk styrka, inklusive styrkans civila komponent, inte ska folkbokföras i Sverige. Detta gäller dock inte den som är anställd av en utländsk organisation och ingår i den civila komponenten av en amerikansk styrka om han eller hon är svensk medborgare. Den som är anhörig till en medlem av en främmande stats militära styrka eller till en person som tillhör ett Natohögkvarter, inklusive deras civila komponenter, eller den som inom ramen för DCA-avtalet är en leverantör till en styrka ska endast folkbokföras om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig eller leverantör.

Straffrättslig jurisdiktion och frågor om frihetsberövande

Regeringen föreslår en ny lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater. I den nya lagen ska bestämmelser om följande förfaranden intas.

Om en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem frihetsberövas av en svensk myndighet i Sverige ska myndigheten utan dröjsmål underrätta amerikanska försvarsmyndigheter om detta. Om en sådan person är anhållen eller häktad ska han eller hon på begäran placeras i en amerikansk försvarsmyndighets förvar till dess att det straffrättsliga förfarandet vid den svenska myndigheten eller domstolen har avslutats. En anhörig till en medlem av en amerikansk styrka, som är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, får dock inte placeras i amerikansk försvarsmyndighets

förvar utan att han eller hon samtycker till det. Regeringen ska bemyndigas att få meddela föreskrifter om handläggningen av en begäran om förvar av de amerikanska försvarsmyndigheterna.

Om en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem döms till fängelse får denne endast placeras i en kriminalvårdsanstalt som Sverige och Amerikas förenta stater har kommit överens om. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska ha rätt att, under de förutsättningar som anges i häkteslagen (2010:611), besöka en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är gripen, anhållen eller häktad. De amerikanska försvarsmyndigheterna ska också ha rätt att, under de förutsättningar som anges i fängeslagen, besöka en sådan person som är intagen i kriminalvårdsanstalt.

En medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem får dömas i sin frånvaro endast om han eller hon samtycker till det, såvida han eller hon inte underlåter att infinna sig vid domstolen efter att ha tagit emot en kallelse till domstolsförhandlingen och, när det gäller medlemmar av de amerikanska styrkorna, olovligen har avvikit från de amerikanska försvarsmyndigheterna.

Sammanfattningsvis är det regeringens bedömning att amerikanska myndigheter ska tillåtas utöva straffrättslig jurisdiktion i enlighet med vad som framgår av DCA-avtalet. Någon lagändring för att möjliggöra detta är inte nödvändig, utan det är tillräckligt att det följer av avtalet. Ett ingående av avtalet innebär dock att en rättskipningsuppgift som innefattar myndighetsutövning överläts till USA i enlighet med 10 kap. 8 § regeringsformen. Riksdagen ska därmed godkänna avtalet i den ordning som anges i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

Upprätthållande av ordning och säkerhet

Regeringen föreslår att det i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd införs en bestämmelse som anger att regeringen får besluta om att det som föreskrivs i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för DCA-avtalet i syfte att upprätthålla ordningen inom de egna styrkorna.

Vidare föreslås att områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet ska kunna beslutas vara skyddsobjekt. Amerikansk militär personal ska få anlitas för att bevaka vissa skyddsobjekt. Vad som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen (2010:305) och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket polislagen ska även gälla för militär personal ur den amerikanska styrka som anlitas för bevakning och ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Militär personal ur en utländsk styrka som anlitas för att bevaka skyddsobjekt ska inte omfattas av straffbestämmelsen om tjänstefel enligt 20

kap. 1 § brottsbalken. Bestämmelsen om tjänstefelsansvar för finsk militär personal i lagen om operativt militärt stöd ska upphävas.

Militära fartyg, luftfartyg, fordon och fordonstransporter ska kunna beslutas vara skyddsobjekt oavsett om den enskilda farkosten eller transporten är svensk eller utländsk.

Indirekt beskattning

DCA-avtalets bestämmelser om undantag från avgifter och skatter för fordon i vägtrafik samt om skattefria förvärv av varor och tjänster ska genomföras i svensk rätt genom en ny bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Bestämmelser om återbetalning av skatt ska även införas i mervärdes-skattelagen. En möjlighet till skattefrihet direkt vid köpet ska införas vad gäller mervärdeskatt och punktskatter för vissa förvärv för officiellt bruk.

I lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik införs vissa kompletterande bestämmelser om återbetalning.

Tull- och skattefrihet vid import och export

Tullfrihet ska gälla för de amerikanska styrkorna med personal, personalens anhöriga och leverantörer som omfattas av DCA-avtalet i enlighet med de villkor som anges i avtalet. Regeringen föreslår att det åstadkoms genom en ny bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

I lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m. föreslås regeringen bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om sådan tullfrihet som nu avses. Skattefrihet vid import ska gälla i de fall där tullfrihet gäller. Bestämmelser om skattefrihet vid import och unionsinterna förvärv läggs även in i mervärdeskattelagen.

Officiell amerikansk information och post ska ha immunitet

Regeringen föreslår att officiell amerikansk information och de amerikanska styrkornas officiella post ska vara okränkbara i den utsträckning som framgår av DCA-avtalet. Detta åstadkoms genom en ändring i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Direkt beskattning

Regeringen föreslår att privilegier i fråga om direkt skatt ska tillåtas i den utsträckning som följer av DCA-avtalet. Detta åstadkoms genom en ändring i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Privilegier ska även gälla i fråga om skyldighet att göra skatteavdrag och lämna uppgifter om skatteavdrag samt kontrolluppgifter.

Social trygghet

Regeringen föreslår att undantag från svenska bestämmelser om social trygghet ska tillåtas i den utsträckning som följer av DCA-avtalet. Detta åstadkoms genom en ändring i socialförsäkringsbalken respektive socialavgiftslagen (2009:980) som innebär att arbete som utförs av en person som tillhör en amerikansk styrka, en anhörig till en sådan person eller en

leverantör till en sådan styrka anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med avtalet.

Den som tillhör en främmande stats militära styrka eller ett Natohögkvarter, inklusive deras civila komponenter, och omfattas av 7, 8 eller 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, ska inte anses vara bosatt här i landet enligt socialförsäkringsbalken. Detta ska dock inte gälla den som är anställd av en utländsk organisation och ingår i den civila komponenten av en amerikansk styrka, om han eller hon är svensk medborgare. Den som är anhörig till en medlem av en styrka eller till en person som tillhör ett Natohögkvarter, inklusive deras civila komponenter, eller den som inom ramen för DCA-avtalet är en leverantör till en styrka ska anses vara bosatt i Sverige enligt socialförsäkringsbalken endast om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig eller leverantör.

Skatte- och avgiftsfrågor för lokala civilanställda

Regeringen föreslår att ett särskilt förfarande införs för lokala civilanställda som får ersättning av en amerikansk styrka eller en utländsk organisation som bedriver en militär serviceverksamhet och för vilka det enligt DCA-avtalet inte finns någon skyldighet för arbetsgivaren att själv sköta redovisning och betalning av socialavgifter. Ett system föreslås som innebär att en lokal civilanställd som får sådan ersättning själv ska betala socialavgifter i form av egenavgifter. Allmän löneavgift ska inte betalas.

Sådan ersättning som avses ovan ska räknas som inkomst av annat förvärvsarbete i stället för inkomst av anställning när det gäller beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och pensionsgrundande inkomst.

En anställd som omfattas av systemet ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket. Personen ska också lämna en uppgift om ersättningen i inkomstdeklarationen.

Civilrättsliga anspråk

Regeringen föreslår att lagen om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering ska vara tillämplig oberoende av vilken hemvist skadevållaren har.

Hälsa- och sjukvård

Regeringen föreslår att en amerikansk styrka och en utländsk leverantör till styrkan inom ramen för DCA-avtalet får bedriva hälso- och sjukvårdsverksamhet och tandvårdsverksamhet i Sverige när vårdtagarna ingår i samma amerikanska styrka som vårdpersonalen eller är anhöriga till medlemmar av styrkan eller leverantörer till styrkan. Verksamheten får bedrivas i enlighet med de bestämmelser som gäller i USA.

En vårdtagare som tar emot sådan vård omfattas inte av bestämmelser i svensk rätt om hälso- och sjukvård och tandvård.

Sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att bedriva sådan hälso- och sjukvårdsverksamhet och tandvårdsverksamhet eller som

saluförs inom amerikanska militära serviceverksamheter får föras in till och ut från Sverige och användas i Sverige i enlighet med de bestämmelser som gäller i USA.

Reglerade yrken

En medlem av en amerikansk styrka och en utländsk leverantör till styrkan ska i Sverige få utföra tjänster inom ramen för DCA-avtalet för styrkans personal, dess anhöriga eller leverantörer till styrkan, samt för andra personer som gemensamt har bestämts av Sverige och USA, utan krav på svensk yrkeslegitimation, yrkeslicens eller motsvarande tillstånd. Undantaget ska gälla under förutsättning att den enskilde har en gällande amerikansk yrkeslicens eller motsvarande tillstånd eller en sådan licens eller ett sådant tillstånd från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller andra lämpliga yrkeskvalifikationer som har godkänts av amerikanska myndigheter. Regeringen föreslår att detta genomförs genom att en bestämmelse med denna innebörd ska föras in i lagen om operativt militärt stöd.

Viss amerikansk militärledd verksamhet i Sverige ska undantas från svenska regler om tillstånd och tillsyn

Regeringen föreslår att utländska leverantörer som levererar varor och tjänster till de amerikanska styrkorna på svenskt territorium inom ramen för DCA-avtalet ska undantas från bestämmelserna i lagen (1992:169) om utländska filialer m.m. I lagen om operativt militärt stöd införs en bestämmelse som anger att sådana serviceverksamheter som inrättats av amerikanska militära styrkor för att i Sverige tillhandahålla service till medlemmar av styrkan eller deras anhöriga inte ska omfattas av svenska regler om tillstånd och tillsyn.

Införsel, utförsel och lagring av försvarsmateriel och förnödenheter

Regeringen föreslår att bemyndigandet i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, som tillåter regeringen att i vissa fall föreskriva om undantag från kravet på tillstånd för utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd utanför landet, ska utvidgas till att även gälla för utförsel av krigsmateriel och lämnande av tekniskt bistånd till USA.

Bestämmelser som undantar amerikanska styrkor från krav på tillstånd m.m. när de genomför aktiviteter i Sverige i enlighet med DCA-avtalet ska införas i lagen om operativt militärt stöd.

Fordonsregistrering och löpande kontroll

Regeringen föreslår att fordonslagens (2002:574) bestämmelser om löpande kontroll inte ska omfatta fordon och släpvagnar som tillhör amerikanska styrkor, medlemmar av sådana styrkor, deras anhöriga eller utländska leverantörer till styrkorna och som finns i landet inom ramen för DCA-avtalet. Bestämmelserna om registreringsplikt i lagen (2019:370) om fordonsregistrering och användning ska inte heller omfatta dessa fordon.

DCA-avtalets bestämmelser om att Sverige utan kostnad ska tillhandahålla de eventuella dokument och fordonsmärken som krävs för att ett fordon ska få brukas i Sverige samt registreringsskyltar till militära och privata fordon, föreslås genomföras i svensk rätt genom en ny bestämmelse i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall.

Frågor om villkor för anställning

Regeringen föreslår att arbete som utförs av arbetstagare som är anställda hos utländska leverantörer till amerikanska styrkor inom ramen för DCA-avtalet ska undantas från arbetstidslagen. Detta ska endast gälla arbete som utförs av sådana arbetstagare som inte är svenska medborgare eller stadigvarande bosatta i Sverige.

Kraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att den nya lagen och övriga lagändringar ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Regeringen bedömer att det inte behövs några övergångsbestämmelser.

Konsekvenser

Regeringen bedömer att förslaget om att godkänna DCA-avtalet och förslagen om författningsändringar kommer att underlätta och öka Sveriges förmåga att ta emot amerikanska styrkor i fred, kris och krig. De ökade kostnader som kan komma att uppstå hos enskilda myndigheter förväntas inte bli större än att de kan finansieras inom befintliga ekonomiska ramar.

Motionerna

I kommittémotionerna 2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 och 2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1 föreslås att riksdagen avslår propositionen.

Yttrandena

Finansutskottet konstaterar att regeringen i propositionen redovisar vilka områden som berörs av avtalet. Regeringen föreslår de författningsändringar som är nödvändiga inom finansutskottets beredningsområde. Finansutskottet gör ingen annan bedömning än regeringen och anser således att propositionen bör tillstyrkas i berörda delar. Motionerna bör avstyrkas i de delar som avser avslag på propositionen.

Skatteutskottet har inga invändningar mot regeringens förslag i de delar som avser skatteutskottets beredningsområde och föreslår att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionsförslagen om att avslå regeringens proposition.

Justitieutskottet står bakom regeringens bedömning att det krävs en ny lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta

stater för att genomföra DCA-avtalet. Utifrån de utgångspunkter som utskottet ska ta hänsyn till anser utskottet att lagen är ändamålsenligt utformad. Justitieutskottet föreslår att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet tillstyrker regeringens förslag.

Utskottets ställningstagande

Det säkerhetspolitiska läget och försvarspolitiska konsekvenser av DCA-avtalet

Utskottet instämmer med regeringen i att vår säkerhet skyddas bäst i gemenskap och samverkan med andra länder. Genom att bidra till en säkrare omvärld, ett stabilt närområde och förutsägbara mellanstatliga relationer ökar Sveriges säkerhet. Sveriges säkerhetspolitik bygger på sammanhållning i EU och Nato liksom samarbete i Norden och Östersjöområdet, inom FN och OSSE och med transatlantiska partnerländer. En stark transatlantisk länk är omistlig för Europas säkerhet.

Utskottet anser liksom regeringen att samarbete med andra länder är en förutsättning för att säkra fred och stabilitet i Sverige. I en globaliserad värld är samverkan och gemenskap avgörande för att avvärja hot och för att skydda såväl nationell som internationell fred och säkerhet samt Sveriges oberoende.

Utskottet konstaterar att Sverige de senaste åren har stärkt den nationella försvarsförmågan och fördjupat de försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena. Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en fullskalig invasion av Ukraina. Det försämrade säkerhetsläget skapar ett än större och mer akut behov av att fördjupa samarbetet med andra länder och organisationer. Sverige blev medlem i Nato den 7 mars 2024. Utskottet instämmer med regeringen i att det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget gör att ytterligare åtgärder behöver vidtas för att stärka Sveriges säkerhet.

Utskottet konstaterar liksom regeringen att USA:s engagemang är av avgörande vikt för Europas och Sveriges säkerhet. Ett DCA-avtal gör det möjligt för Sverige och USA att arbeta mer effektivt tillsammans, både bilateralt och inom Nato. Ett sådant avtal är dessutom en förutsättning för att Sverige snabbt och förberett ska kunna ta emot stöd från USA vid ett försämrat säkerhetsläge.

Vidare har ett DCA-avtal i sig en avskräckande effekt mot väpnade angrepp, eftersom det signalerar amerikanskt engagemang och närvaro i Sverige. Det möjliggör även ett mer effektivt agerande för Nato. Som medlem i Nato omfattas Sverige av de ömsesidiga försvarsgarantier som följer av artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Det innebär att ett väpnat angrepp mot Sverige ska betraktas som ett angrepp mot samtliga medlemsstater i Nato. De andra medlemsstaterna har därmed en skyldighet att bistå Sverige med de åtgärder som bedöms nödvändiga.

Som medlem i Nato förbinder även Sverige sig att, i händelse av ett väpnat angrepp mot en annan medlemsstat, bistå den med de åtgärder som bedöms nödvändiga, i enlighet med de ömsesidiga försvarsförpliktelser som följer av

artikel 5 i nordatlantiska fördraget. För att effektivt kunna bistå varandra behöver medlemmarna i Nato underlätta tillträde till och närvaro på varandras territorium. Det kollektiva försvarsåtagandet stärker Sveriges säkerhet. Att ingå ett DCA-avtal med USA är därför ett starkt försvars- och säkerhetspolitiskt intresse för Sverige.

DCA-avtalet och regeringens lagförslag

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner avtalet om försvarssamarbete mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering (DCA-avtalet). Utskottet föreslår även att riksdagen antar regeringens lagförslag. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2023/24:2900 (V) yrkande 1 och 2023/24:2902 (MP) yrkande 1.

För de beslut som avser överlåtelse av myndighetsutövning till en annan stat ska 10 kap. 8 § regeringsformen (RF) tillämpas vid riksdagens beslut. Detta gäller

- godkännande av avtalet om försvarssamarbete mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering
- antagande av regeringens förslag till lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater vad avser 3 §
- antagande av regeringens förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500) vad avser 14 kap. 10 §
- antagande av regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd vad avser 3 a och 4 §§.

Det innebär att beslut om dessa lagar i enlighet med 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen ska fattas med minst tre fjärdedels majoritet av de röstande, och mer än hälften av riksdagens ledamöter måste rösta för förslaget.

Utskottet konstaterar att DCA-avtalet fastställer ramarna för fördjupat försvarssamarbete mellan Sverige och USA, i enlighet med folkrätten och med Sveriges samtycke. Utskottet understryker, liksom regeringen, att all verksamhet som omfattas av DCA-avtalet ska utföras med full respekt för Sveriges suveränitet, svenska lagar och Sveriges internationella rättsliga förpliktelser, inklusive när det gäller lagring av vissa typer av vapen på svenskt territorium. Det framhålls i avtalet att amerikansk personal närvarar i Sverige med svenskt samtycke och i syfte att arbeta för fred och säkerhet. Sverige avgör fortsatt vilken verksamhet som får äga rum på svenskt territorium.

Utskottet konstaterar därmed att DCA-avtalet inte öppnar för att föra in kärnvapen, eller att etablera permanenta utländska baser, på svenskt territorium i fredstid.

Kärnvapen och permanenta baser på svensk mark

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motioner om kärnvapen och permanenta baser på svensk mark, bl.a. med hänvisning till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 3 (V), 4 (MP) och 5 (V).

Propositionen

Regeringen anför i propositionen att ett ingående av DCA-avtalet inte förändrar den ståndpunkt som kom till uttryck inom ramen för Sveriges Natoansökan. Sverige ansökte med brett stöd i riksdagen om medlemskap i Nato utan förbehåll. Denna hållning står fast, men det finns på samma sätt som i övriga nordiska länder inte skäl att ha kärnvapen, eller permanenta baser, på svenskt territorium i fredstid.

Regeringen anför också att det av punkten 2 i avtalet framgår att all verksamhet som omfattas av avtalet ska utföras med full respekt för Sveriges suveränitet, svenska lagar och Sveriges internationella rättsliga förpliktelser, inklusive när det gäller lagring av vissa typer av vapen på svenskt territorium. Artikel 4 i avtalet ger USA rätt att transportera, förhandslagra och förvara utrustning på de överenskomna anläggningarna och områdena eller på andra platser som parterna enas om. Försvarsmakten ska informeras om vilken utrustning och vilka mängder det rör sig om och när leverans ska ske.

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2 föreslås att Sverige bör anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid. I yrkande 3 anför att Sverige bör göra tydligt att man inte har för avsikt att tillåta permanenta baser eller stadigvarande närvaro av allierade styrkor på det egna territoriet under fredstid.

I kommittémotion 2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 2 anför att regeringen skyndsamt ska ta fram ett lagförslag som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium såväl i fredstid som under krig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill liksom regeringen betona att DCA-avtalet inte förändrar den ståndpunkt som framgår av riksdagens beredning av Sveriges medlemskap i Nato (prop. 2022/23:74, bet. 2022/23:UU16, rskr 2022/23:79), dvs. att det på samma sätt som i övriga nordiska länder inte finns skäl att ha kärnvapen eller permanenta baser på svenskt territorium i fredstid. Utskottet vill därutöver även i detta sammanhang påminna om att det framgår av avtalet att all

verksamhet som omfattas av DCA-avtalet ska utföras med full respekt för Sveriges suveränitet, svenska lagar och Sveriges internationella rättsliga förpliktelser, inklusive när det gäller lagring av vissa typer av vapen på svenskt territorium.

När det gäller motionsförslagen om lagstiftning för att förbjuda kärnvapen på svensk mark vill utskottet hänvisa till utrikesutskottets tidigare uttalanden i frågan, bl.a. i betänkandena 2017/18:UU11, 2021/22:UU20 och 2023/24:UU11. I det sistnämnda betänkandet konstaterar utrikesutskottet att regeringen i sin extra utrikespolitiska deklaration med anledning av Natomedlemskapet uttalade att Sverige även som medlem i Nato ska fortsätta att vara en stark röst för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning. Även om Sverige står bakom Natos strategiska avskräckning med kärnvapen menade regeringen att det på samma sätt som i övriga nordiska länder inte finns skäl att ha kärnvapen på svenskt territorium i fredstid. Utrikesutskottet delade regeringens uppfattning och konstaterade att en gästande stat är folkrättsligt förpliktad att följa de villkor som Sverige uppställer för besöket.

Utskottet avstyrker motionerna 2023/24:2900 (V) yrkandena 2 och 3 och 2023/24:2902 (MP) yrkande 2.

Nedrustning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionen om nedrustning, bl.a. med hänvisning till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 6 (V, MP).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 3 anförs att avtalet inte får påverka Sveriges arbete för nedrustning och icke-spridning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka att DCA-avtalet inte påverkar Sveriges arbete för kärnvapenedrustning och icke-spridning av kärnvapen. Utskottet välkomnar att Sveriges fortsatta engagemang i dessa frågor bekräftades av utrikesminister Tobias Billström (M) i debatten med anledning av regeringens utrikespolitiska deklaration den 14 februari 2024. Utrikesministern underströk då att Sverige fortsätter sitt engagemang för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning, däribland genom att aktivt delta i Stockholmsinitiativet för kärnvapenedrustning. Utrikesministern underströk även Sveriges fortsatta roll som en stark röst för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning. Utskottet konstaterar att dessa uttalanden överensstämmer med

utrikesutskottets ställningstaganden i fråga om nedrustning, bl.a. i betänkande 2023/24:UU11.

Utskottet påminner om att Sverige är part till icke-spridningsfördraget (Nuclear Non-proliferation Treaty, NPT), som är det centrala multilaterala ramverket för global, ömsesidig nedrustning och icke-spridning av kärnvapen. Avtalet är det enda internationella juridiskt bindande avtal där de fem kärnvapenstaterna åtar sig att inte överlåta kärnvapen till andra stater eller hjälpa kärnvapenfria stater att utveckla kärnvapen. Kärnvapenfria stater förbinder sig i sin tur att inte ta emot eller skaffa kärnvapen. Avtalet slår också fast att kärnvapenstaterna ska förhandla om att nedrusta sina kärnvapenarsenaler.

Motion 2023/24:2902 (MP) yrkande 3 avstyrks i den mån den inte tillgodosätts genom det anförda.

Domsrätt m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motioner om domsrätt och säkerhet.

Jämför reservation 7 (V) och 8 (MP).

Propositionen

Regeringen anför att artikel 12 i DCA-avtalet innehåller regler om bl.a. domsrätt i fråga om brott som de amerikanska styrkornas personal begått på svenskt territorium. Bestämmelserna bygger vidare på reglerna om straffrättslig jurisdiktion i Nato SOFA (avtal om styrkornas status).

När det gäller frågan om jurisdiktion (domsrätt), dvs. vilket lands domstol som är behörig att pröva om ett brott har begåtts av en medlem av en amerikansk styrka, konstaterar regeringen att ett mottagandeland enligt tidigare statusavtal har exklusiv domsrätt för brott som bara är straffbara i det landet. Men i många fall tillkommer domsrätt såväl den sändande som den mottagande staten (s.k. konkurrerande jurisdiktion) och det finns därför regler om vilket land som ska ha företräde att utöva sin jurisdiktion framför det andra landet. Exempelvis ges den besökande staten företräde till domsrätt över gärningar som den besökande personalen har begått i tjänsten och sådana gärningar som riktas enbart mot den statens intressen. Reglerna innebär alltså inte att brottsliga gärningar begångna av de besökande styrkornas medlemmar är straffria utan en fördelning av rätten att utöva jurisdiktion över brottsliga gärningar.

Enligt Nato SOFA kan värdlandet, i de fall det finns konkurrerande jurisdiktion och värdlandet har företräde att utöva jurisdiktionen, avstå sin företrädesrätt till förmån för det besökande landet. Genom artikel 12, punkten 1 i DCA-avtalet avstår Sverige från att utöva det företräde till domsrätt som Sverige har över medlemmar tillhörande de amerikanska styrkorna. Genom

DCA-avtalet får USA därmed, förutom företräde till domsrätt över gärningar som amerikansk personal har begått i tjänsten eller som enbart riktas mot amerikanska intressen, även företräde att döma amerikansk personal för brott begångna utom tjänsten eller som inte enbart riktats mot amerikanska intressen.

Svenska myndigheter kan i enlighet med DCA-avtalet dra tillbaka sitt avstående från domsrätt när det rör sig om fall som är av särskild betydelse för Sverige. Det betyder att Sverige kan återta domsrätten över fall som skett utom tjänsten och inte enbart riktats mot amerikanska intressen. Ett sådant återtagande ska ske skriftligen till behöriga amerikanska myndigheter inom 30 dagar efter det att ett meddelande från en behörig amerikansk myndighet har inkommit till en behörig svensk myndighet. Enligt artikel 12 punkten 2 ska nämligen de amerikanska styrkorna meddela behöriga svenska myndigheter om varje ärende som anses falla inom ramen för artikel 12 punkten 1. Vad som är att anse som av särskild betydelse för Sverige är upp till svenska myndigheter att avgöra. Vid den bedömningen bör det särskilt beaktas det misstänkta brottets allvar, men även brottets typ, omständigheterna kring brottet och vem som är målsägande respektive gärningsperson.

Regeringen redogör i propositionen för att det av brottsbalken framgår att svenska domstolar, i de fall det uppstår konkurrerande jurisdiktion, ska iakttä de begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige (2 kap. 12 § brottsbalken). I brottsbalken finns vidare regler som föreskriver att det i vissa fall krävs regeringsbeslut för att åtal för brott ska få väckas här i landet (åtalsförordnande). Det kan röra t.ex. den situationen att det i och för sig råder domsrätt för svensk domstol enligt svenska regler men att en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige anger att en annan stat i första hand ska ha domsrätt.

I de fall det blir aktuellt för Sverige att dra tillbaka sitt avstående av domsrätt enligt artikel 12 punkten 1 i DCA-avtalet är det därmed upp till regeringen att besluta om åtalsförordnande. Detta är i enlighet med dagens bestämmelser i brottsbalken och det krävs därmed ingen lagändring för att uppfylla åtagandena om domsrätt i DCA-avtalet.

I fråga om konsekvenserna av att Sverige ger upp domsrätten vid konkurrerande jurisdiktion, innefattande sexualbrott, ur ett jämställdhetsperspektiv anför regeringen bl.a. att det följer av DCA-avtalet att de amerikanska styrkorna är skyldiga att respektera svensk lagstiftning. I detta ligger en skyldighet att informera sig om lagstiftningen på platsen. DCA-avtalet innebär inte heller någon straffrättslig immunitet. Genom avtalet överenskoms en fördelning av domsrätten mellan Sverige och USA över brott begångna av en medlem av en amerikansk styrka i Sverige. Regeringen understryker att amerikansk militär strafflagstiftning bl.a. innehåller förbud mot köp av sexuella tjänster. En medlem av en amerikansk styrka kommer således att vid misstanke om sexualbrott som utgångspunkt prövas under amerikansk militär strafflagstiftning. Regeringen hänvisar vidare till den

policy om att förebygga och svara upp mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp som Nato antog 2019. Av policyn framgår bl.a. att det inom Nato råder nolltolerans för alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Vidare påminns det i dokumentet om att alla allierade, såsom medlemmar i FN, står bakom FN:s policyer mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Sammantaget bedömer regeringen att förslaget att godkänna DCA-avtalet inte har några konsekvenser för jämställdheten. Inte heller i övrigt bedöms förslagen ha några konsekvenser för jämställdheten.

Det framgår av propositionen att allmänna frågor om säkerhet regleras i artikel 6 i avtalet. I punkten 1 framhålls Sveriges övergripande ansvar för säkerheten på svenskt territorium och att Sverige åtar sig att vidta de åtgärder som krävs för att tillgodose säkerheten för amerikanska styrkor, leverantörer, anhöriga och förhandslagrad materiel. Med hänvisning till artikel VII.10 i Nato SOFA får USA i punkten 2 rätt att vidta åtgärder för att säkerställa ordningen och skydda personalen inom och i den omedelbara närheten av överenskomna anläggningar och områden. De amerikanska styrkorna ska samordna säkerhetsplaner med svenska myndigheter. I artikelns punkt 3 ges USA en möjlighet att vidta säkerhetsåtgärder även längre utanför de gemensamma anläggningarna och områdena, i syfte att skydda de amerikanska styrkornas arbete. Det krävs då att det råder extraordinära omständigheter och de åtgärder som vidtas måste vara nödvändiga, proportionerliga och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner.

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 4 anförs att regeringen i syfte att garantera svensk suveränitet bör kräva att DCA-avtalet inte ger amerikanska styrkor rätt att agera på egen hand på svenskt territorium. I yrkande 5 anförs att svenska brottsoffer inte ska behöva processa i amerikanska militärdomstolar. I yrkande 6 anförs att regeringen bör kräva att DCA-avtalet inte ska ge USA jurisdiktion utanför de baser där amerikanska styrkor befinner sig.

I kommittémotion 2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 4 anförs att Sverige ska ta tillbaka domsrätten i de fall brottet kan utgöra ett brott mot sexualbrottslagstiftningen för att säkerställa att brott lagförs enligt principen om frivillighet

Yttrandet

Justitieutskottet konstaterar när det gäller frågan om domsrätt och Sveriges avstående från att utöva sin företrädesrätt, att det endast gäller de fall då en brottslig gärning även är kriminaliserad enligt amerikansk rätt. Att Sverige avstår från domsrätt innebär alltså inte någon straffrättslig immunitet för amerikanska styrkor. Ordningen överensstämmer vidare med befintliga regler om svenska domstolars behörighet i brottsbalken. Av DCA-avtalet följer

dessutom en möjlighet för Sverige att återta domsrätten i fall som anses vara av särskild betydelse för Sverige. Som regeringen anför bör det vid den bedömningen särskilt beaktas det misstänkta brottets allvar, men även brottets typ, omständigheterna kring brottet och vem som är målsägande respektive gärningsperson. Sammanfattningsvis är den ordning som införs genom godkännandet av DCA-avtalet i enlighet med gällande svenska domsrättsbestämmelser och det finns därtill en ventil som möjliggör att svenska domstolar alltjämt är behöriga att döma i fall som är av särskild betydelse för Sverige.

Utifrån de utgångspunkter som justitieutskottet ska ta hänsyn till anser justitieutskottet därmed att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet bör avstyrka motionerna 2023/24:2900 (V) yrkandena 5 och 6 samt 2023/24:2902 (MP) yrkande 4.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i justitieutskottets bedömningar när det gäller de frågor som tas upp i motionerna 2023/24:2900 (V) yrkandena 5 och 6 och 2023/24:2902 (MP) yrkande 4. Utskottet noterar liksom justitieutskottet att Sveriges avstående från att utöva sin företrädesrätt enligt avtalet endast gäller de fall då en brottslig gärning även är kriminaliserad enligt amerikansk rätt. Att Sverige avstår från domsrätt innebär alltså inte någon straffrättslig immunitet för amerikanska styrkor, utan endast att det är amerikanska myndigheter som ska utöva domsrätten i dessa fall. Utskottet konstaterar dessutom att Sverige kan återta domsrätten i specifika fall som är av särskild betydelse för Sverige. Utskottet instämmer med regeringen att vid den bedömningen särskilt bör beaktas det misstänkta brottets allvar, men även brottets typ, omständigheterna kring brottet och vem som är målsägande respektive gärningsperson. Utskottet vill i sammanhanget betona principen om allas likhet inför lagen samt skyldigheten att iaktta saklighet och opartiskhet, vilken är fastlagd i regeringsformen 1 kap. 9 §. Utskottet noterar att det framgår av propositionen att en förutsättning för att Sverige ska dra tillbaka sitt avstående av domsrätt är att regeringen beslutar om s.k. åtalsförordnande, vilket säkerställer att möjligheten att dra tillbaka avståndet från domsrätten används på ett konsekvent sätt. Vidare vill utskottet understryka vikten av att rättssäkerheten för brottsoffer i Sverige värnas.

Utskottet noterar att Sveriges övergripande ansvar för säkerheten på svenskt territorium framhålls i DCA-avtalet. Det framgår av propositionen att USA, i enlighet med Nato SOFA-avtalet som godkändes av riksdagen den 29 maj 2024 (prop. 2023/24:133, bet. 2023/24:FöU10, rskr 2023/24:205), får rätt att vidta åtgärder för att säkerställa ordningen och skydda personalen inom och i den omedelbara närheten av överenskomna anläggningar och områden. De amerikanska styrkorna ska samordna säkerhetsplaner med svenska myndigheter. Enligt DCA-avtalet ges USA en möjlighet att vidta säkerhetsåtgärder även längre utanför de gemensamma anläggningarna och

områdena, i syfte att skydda de amerikanska styrkornas arbete. Utskottet vill liksom regeringen understryka att det då krävs att det råder extraordinära omständigheter och att de åtgärder som vidtas måste vara nödvändiga, proportionerliga och i enlighet med gemensamt godkända säkerhetsplaner.

Mot bakgrund av vad som här anförts avstyrker utskottet motionerna 2023/24:2900 (V) yrkandena 4–6 och 2023/24:2902 (MP) yrkande 4.

Reservationer

1. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater, punkt 1 (V, MP)

av Håkan Svenneling (V) och Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

a) godkänner inte avtalet om försvarssamarbete mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering,

b) avslår regeringens förslag till

1. lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater i de delar det avser 3 §,

2. lag om ändring i luftfartslagen (2010:500) i de delar det avser 14 kap. 10 §,

3. lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd i de delar det avser 3 a och 4 §§.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 i denna del och

2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1 i denna del och

avslår proposition 2023/24:141 punkterna 1, 2, 15 och 20, de tre senare i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att riksdagen inte bör godkänna DCA-avtalet. Vi föreslår därför att riksdagen avslår regeringens förslag i propositionen när det gäller punkterna 1, 2, 15 och 20, de tre senaste i denna del.

Vi motiverar vårt ställningstagande i varsitt särskilt yttrande.

2. Lagförslaget i övrigt, punkt 2 (V, MP)

av Håkan Svenneling (V) och Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till

1. lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater,

2. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,

3. lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall,
 4. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
 5. lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.,
 6. lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel,
 7. lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.,
 8. lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi,
 9. lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift,
 10. lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980),
 11. lag om ändring i fordonslagen (2002:574),
 12. lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering,
 13. lag om ändring i skyddslagen (2010:305),
 14. lag om ändring i luftfartslagen (2010:500),
 15. lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244),
 16. lag om ändring i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik,
 17. lag om ändring i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter,
 18. lag om ändring i lagen (2019:370) om fordons registrering och användning,
 19. lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd,
 20. lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt,
 21. lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt,
 22. lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200)
- i de delar som inte omfattas av utskottets förslag under förslagspunkt 1.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 i denna del och
2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 1 i denna del och
avslår proposition 2023/24:141 punkterna 2 i denna del, 3–14, 15 i denna del,
16–19, 20 i denna del och 21–23.

Ställningstagande

Vi anser att riksdagen inte bör godkänna DCA-avtalet. Vi föreslår därför att riksdagen avslår regeringens förslag i propositionen när det gäller punkterna 2 i denna del, 3–14, 15 i denna del, 16–19, 20 i denna del och 21–23.

Vi motiverar vårt ställningstagande i varsitt särskilt yttrande.

3. **Kärnvapen, punkt 3 (V)**

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motion
2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Det svenska DCA-avtalet saknar helt skrivningar om kärnvapen. Förekomsten regleras över huvud taget inte, detta trots att amerikansk försvars- och säkerhetspolitik bygger på närvaron av kärnvapen. Att som regeringen gör nöja sig med att konstatera att det finns en bred politisk samsyn i Sveriges syn på kärnvapen är inte bara naivt utan direkt dumdrigt. Våra nordiska grannländer har gjort andra ställningstaganden och inkluderat specifika reservationen för kärnvapen i sina DCA-avtal.

Vänsterpartiet har länge drivit ståndpunkten att Sverige ska införa en liknande lagstiftning som gör det tydligt att vi inte accepterar användningen av atombomber och andra kärnvapen. Frånvaron av ett tydligt ställningstagande från regeringens håll är någonting som bl.a. Region Gotland har tagit fasta på i sitt remissvar till regeringen. Trots detta behandlas frågan knappt i propositionen. För en mer ingående förståelse för regeringens hållning krävs att man söker informationen på annat håll. I en intervju i Sveriges Radio P1 den 13 maj 2024 om bl.a. DCA-avtalet öppnar statsminister Ulf Kristersson för kärnvapen på svensk mark vid en krigssituation.

Att regeringen nu helt utan en folklig debatt öppnar upp för användandet av vår tids värsta massförstörelsevapen är minst sagt anmärkningsvärt. I en tid när gränserna mellan krig och fred suddas ut och gråzonsproblematik och hybridkrigföring präglar pågående konflikter blir det också otidligt vad som menas med en ”krigssituation”. I intervjun menar Kristersson att det inte behövs något förbud mot kärnvapen och hänvisar till att regeringen tagit fram två propositioner där Sverige ska ha deklarerat att vi inte kommer att ha permanent trupp eller kärnvapen på svensk mark i fredstid. I de aktuella propositionerna konstateras tvärtom att regeringen har lämnat in ansökan om Natomedlemskap utan förbehåll. Regeringen anger visserligen att det inte finns skäl att ha kärnvapen eller permanenta baser på svenskt territorium i fredstid. Men det måste snarare betraktas som en bedömning än som ett förbud. Tvärtom indikerar det att läget kan komma att ändras.

Idén om avskräckning som metod leder till kapprustning och terrorbalans. I sin årsbok för 2023 konstaterar fredsforskningsinstitutet Sipri att antalet operativa kärnvapenstridsspetsar ökar. Samtliga av de nio kärnvapenstaterna fortsätter att modernisera sina kärnvapen och om inte de diplomatiska trenderna vänder står världen inför ett nytt och farligt skede enligt Sipris årsbok. Sverige ska inte vara en del av den kärnvapenkapprustningen. Det ska inte råda några oklarheter kring Sveriges ställningstaganden när det gäller kärnvapen. Sverige bör anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid.

4. Kärnvapen, punkt 3 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 2 och
avslår motion
2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Kärnvapen ska aldrig ska få finnas inom svenskt territorium, varken i freds- eller krigstid. Vi vill se en lagstiftning som förbjuder införsel av kärnvapen på svenskt territorium. Kärnvapen har en förödande effekt – och ett större krig med dessa vapen inblandade skulle kunna förstöra förutsättningarna för mänskligt liv. Kärnvapen på svensk mark skulle också utgöra en måltavla och öka hotnivån mot Sverige. Att tillåta kärnvapen på svensk mark skulle kunna ses som en eskalering.

Sveriges försvar ska vara krigsavhållande. Diplomati ska prioriteras för att säkra freden i Sverige och vårt närområde. En risk för placering av kärnvapen på svensk mark gör att vi även riskerar att frångå våra internationella rättsliga förpliktelser då det skulle strida mot icke-spridningsavtalet. Vidare är det viktigt att Sverige fortsätter vara en stark global aktör för kärnvapenedrustning.

DCA-avtalet gör det enklare för amerikansk militär att närvara och att förhandslagra materiel i Sverige. Avtalet säger att ”all svensk lagstiftning [...] inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på svenskt territorium” ska respekteras. Det hade därför varit lämpligt om regeringen i samband med tecknandet av detta avtal tog fram en lag som förbjuder kärnvapen på svensk

mark, likt den som finns i Finland. Alternativet hade varit att precis som Norge och Danmark ta fram en skriftlig policy och i så fall hänvisa till denna i avtalet.

Regeringen menar att kärnvapen på svensk mark inte är aktuellt i fredstid och anser därför att en lagstiftning eller policy inte behövs. Begreppen fredstid och krigstid är dock inte lika tydligt dikotoma i det allvarliga säkerhetspolitiska läget. De risker som är förknippade med att tillåta kärnvapen på svenskt territorium i fred lär också vara lika eller än mer relevanta i händelse av krig. Vi menar att frågan om kärnvapen på svenskt territorium inte bör avgöras av vilken regering Sverige har vid tillfället utan att det ytterst är en fråga för Sveriges riksdag. En lagstiftning som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium såväl i fred som i krig är en tydlig garant både gentemot svenska folket och gentemot våra allierade.

5. Permanenta baser med utländsk trupp på svensk mark, punkt 4 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Det råder stor oklarhet om på vilket sätt avtalet ska garantera att utländska permanenta baser inte blir en realitet i Sverige. Med svenskt samtycke ger avtalet amerikansk militär obehindrad tillgång till 17 svenska militärbaser, men också möjligheter för den amerikanska försvarsmakten att förvara materiel samt bygga egen infrastruktur och anläggningar.

Genom DCA-avtalet gör Sverige avkall på sin suveränitet och rätt till självbestämmande. Stockholms universitets juridiska fakultetsnämnd ställer i sitt remissvar relevanta frågor om vad som är att betrakta som en permanent bas. Bland annat förväntas det enligt DCA-avtalet att det ska byggas nya anläggningar och att styrkemedlemmars barn inte behöver gå i svensk skola. Nämnden skriver att det förefaller som om de amerikanska styrkorna ska vistas i landet en längre tid i anläggningar som de i vart fall delvis själva låter bygga och till vilka svenska myndigheter inte alltid har tillträde. Det underlag på vilket riksdagen ska fatta sitt beslut bör i klarspråk beskriva hur den amerikanska verksamheten kan se ut samt diskutera i vad mån den skiljer sig från det som promemorian definierar som permanenta baser. Tyvärr behandlas detta inte närmare i propositionen.

Alla de undantag och specialregler som DCA-avtalet ger amerikanska soldater, anhöriga och anställda hos involverade företag och organisationer visar tydligt att det är stor risk att amerikanska soldater kommer att flytta in på svenska garnisoner och bygga upp parallella små samhällen. Förutom egen jurisdiktion och undantag från skatt regleras sådant som att bilar inte behöver besiktigas, amerikansk arbetsrätt gäller vid anställningar och t.o.m. att amerikanska frimärken ska gälla.

Sverige bör göra tydligt att man inte har för avsikt att tillåta permanenta baser eller stadigvarande närvaro av allierade styrkor på det egna territoriet under fredstid.

6. Nedrustning, punkt 5 (V, MP)

av Håkan Svenneling (V) och Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Möjlighet till placering av kärnvapen på svensk mark gör att vi riskerar att frångå våra internationella rättsliga förpliktelser då det skulle strida mot icke-spridningsavtalet. Vidare är det viktigt att Sverige fortsätter vara en stark global aktör för kärnvapenedrustning.

7. Domsrätt m.m., punkt 6 (V)

av Håkan Svenneling (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4–6 och
avslår motion
2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

DCA-avtalet innebär att amerikanska styrkor och personal får immunitet när de är i Sverige. Det gäller även om de skulle lämna basen och begå brott som drabbar svenska medborgare. Soldater som begår brott mot svenska medborgare kommer att ställas inför en amerikansk militärdomstol, inte svenska domstolar. Amerikansk militärlagstiftning skiljer sig från svensk lag, t.ex. när det kommer till samtyckeslagstiftning och sexköp. Regeringen menar att detta är en missuppfattning och hänvisar till att amerikanska soldater kommer att omfattas av båda ländernas strafflagstiftning – om något är lagligt i USA men olagligt i Sverige gäller svensk lag. Det stämmer att Sverige har möjlighet att ta tillbaka domsrätten i fall som anses särskilt betydelsefulla. Det saknas dock resonemang och principer från regeringen om hur den möjligheten ska betraktas, något som bl.a. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) uppmärksammar i sitt remissvar. Som exempel kan nämnas ett fall 2022 då Stockholmspolisen grep två män i besättningen på ett amerikanskt militärfartyg för att de köpt sex på en lägenhetsbordell på Östermalm. Fall liknande detta skulle sannolikt inte leda till en svensk rättsprocess. Detta är en mycket rättsosäker ordning. Det kan bl.a. innebära att svenska brottsoffer eller vittnen tvingas delta i en rättsprocess i amerikansk krigsrätt. Svenska brottsoffer ska inte behöva processa i amerikanska militärdomstolar.

Regeringen bör kräva att DCA-avtalet inte ger USA jurisdiktion utanför de baser där amerikanska styrkor befinner sig. I propositionen nämns hur det finns ett utrymme för militär personal att bära vapen för att mer allmänt säkra sin egen eller styrkornas säkerhet. Däremot saknas tydlighet om vilka situationer som avses. Regeringen utgår från att möjligheten att i sådana fall använda vapnet torde vara begränsat till situationer där det föreligger rätt till nödvärn eller nöd och det i övrigt är försvarligt och proportionerligt. Det tycks öppna upp för möjligheten att bära vapen även när det inte är motiverat av tjänsteutövningen. Stockholms universitets juridiska fakultetsnämnd menar i motsats till regeringen att Sverige bör göra en reservation eller åtminstone avge en tolkningsdeklaration som klargör att det är förbjudet att utdöma och verkställa ett dödsstraff på svenskt territorium samt även att utlämna någon till ett land där han eller hon riskerar ett sådant straff. Även FOI uppmärksammar risken för normkonflikt i fråga om utlämning vid risk för dödsstraff.

De amerikanska styrkorna i Sverige ges enligt DCA-avtalet tillstånd att även utanför baserna agera för att säkra amerikanska intressen, om de bedömer det nödvändigt. Detta utan svenskt godkännande. I propositionen understryks att alla aktiviteter ska ske med full respekt för svensk suveränitet, svenska lagar och internationella förpliktelser. Det ger dock inte hela bilden. Av artikel 6 i avtalet framgår att amerikanska styrkor vid exceptionella omständigheter tillåts vidta nödvändiga åtgärder, bortom den omedelbara närheten av de överenskomna anläggningarna och områdena, för att säkra amerikanska operationer. Vilka omständigheter detta kan vara beskrivs dock inte närmare.

Regeringen bör i syfte att garantera svensk suveränitet kräva att DCA-avtalet inte ger amerikanska styrkor rätt att agera på egen hand på svenskt territorium.

8. Domsrätt m.m., punkt 6 (MP)

av Emma Berginger (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 4 och avslår motion

2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4–6.

Ställningstagande

Ett frågetecken kring genomförandet av DCA-avtalet rör risken för att personer som har begått brott undgår straff. Avtalet innebär som propositionen anger en fördelning av rätten att utöva domsrätten. Det är dock ytterst viktigt att domsrätten följs upp med handling i form av att personer som misstänks för brott också lagförs, oavsett vilket land som har domsrätt. Det är oacceptabelt om brott på svensk mark eller mot svenska medborgare inte lagförs.

Det beskrivs i propositionen hur mottagande land har exklusiv domsrätt för brott som bara är straffbara i det landet. Samtidigt framgår av propositionen att sexualbrott kommer att lagföras av amerikansk militärdomstol, trots att Sveriges sexualbrottslagstiftning är mer långtgående än amerikansk, då den svenska lagstiftningen bygger på frivillighet, den s.k. samtyckeslagstiftningen. Enligt artikel 12 punkt 1 i avtalet kan Sverige ta tillbaka domsrätten i fall som är av särskild betydelse för Sverige. I de fall som en handling kan utgöra ett brott mot sexualbrottslagstiftningen bör Sverige därför ta tillbaka domsrätten för att säkerställa att brott lagförs enligt principen om frivillighet.

Särskilda yttranden

1. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater, punkt 1 (V)

Håkan Svenneling (V) anför:

Som framgår av reservation 1 och 2 anser jag att riksdagen inte bör godkänna DCA-avtalet och bör avslå regeringens lagförslag. I detta särskilda yttrande redovisas skälen till mitt ställningstagande.

DCA-avtalet reglerar förutsättningarna för amerikansk militär på svensk mark. Regeringen menar att avtalet ökar Sveriges säkerhet. Jag delar inte den uppfattningen. Tvärtom innebär avtalet en ökad risk för Sverige och för svenska medborgare. Den säkerhetspolitiska situationen i Europa har förändrats och försämrats. Rysslands anfallskrig mot Ukraina är folkrättsvidrigt och en humanitär katastrof. Det ställer nya krav på Europas länder, däribland Sverige, att värna folkrätten och alla länders rätt att försvara sig. Det ryska angreppet är en kränkning av Ukrainas territoriella integritet och suveränitet och innebär i första hand ett stort mänskligt lidande för det ukrainska folket. Men det är också en attack mot Europas fred och rådande säkerhetsordning.

Det territoriella försvaret av Sverige är centralt. Vårt land, vatten eller luftrum ska inte kränkas av andra stater. Sverige ska ha ett starkt och folkligt förankrat totalförsvaret med förmåga att möta de olika former av hot som vårt land kan ställas inför – ytterst en väpnad konflikt. Sverige som land blir tryggare om det råder full nationell kontroll över vår suveränitet. Att tillåta USA att på egen hand verka på svenskt territorium genom DCA-avtalet stärker inte Sveriges säkerhet. DCA-avtalet är bilateralt och även om propositionen beskriver det som ett komplement till Nato/PFF SOFA så är det fristående från Natomedlemskapet. Det knyter dock Sverige närmare Natos ledande kraft, USA.

Det faktum att avtalet går utöver Natosamarbetet innebär att amerikanska aktiviteter på svenskt territorium enligt DCA-avtalet kan komma att gälla amerikanska militära operationer var som helst och med vilka ändamål som helst. Avtalet måste ses mot bakgrund av en föränderlig säkerhetspolitisk situation, både här i Sverige och i USA. Det politiska världsläget och den instabila amerikanska inrikespolitiken gör det mycket svårt att förutse vilka scenarion som kan komma att bli aktuella. Propositionen behandlar inte på vilket sätt Sverige kan komma att användas för amerikanska intressen och vilka säkerhetspolitiska konsekvenser det skulle kunna få. Regeringen svarar t.ex. inte på om Sverige skulle kunna betraktas som medansvarigt för ett amerikanskt folkrättsligt tvivelaktigt agerande. Inte heller skriver man någonting om hur Sverige skulle kunna komma att bli ett militärt mål i en konflikt mellan USA och deras motståndare. Det bör också nämnas att den

amerikanska synen på FN-stadgans våldsförbud, liksom många andra regler, skiljer sig från den svenska och europeiska.

Den svenska försvarspolitiska strategin skiljer sig åt från den amerikanska, liksom utrikes- och säkerhetspolitiken i stort. Sverige är ett litet land med geografisk närhet till Ryssland. Det är faktorer som USA inte behöver ta hänsyn till. Det finns en uppenbar risk att de olika strategierna och viljorna krockar. Frågan är vilket handlingsutrymme den svenska regeringen har i praktiken om svenska säkerhetspolitiska intressen står emot amerikanska.

DCA-avtalet bygger på ett svenskt samtycke. Det går dock inte att bortse från den lojalitet och andra förpliktelser ett närmare försvarssamarbete innebär, vilket riskerar att sätta amerikanska intressen före svenska. Den norska regeringen konstaterar med anledning av Norges DCA-avtal, att Norge och USA har olika uppfattningar om vad artikel 1 i avtalet om suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser betyder. Den svenska regeringen borde med tanke på detta vara särskilt tydlig med hur man betraktar artikel 1 i det svenska DCA-avtalet. Stockholms universitets juridiska fakultetsnämnd har dessutom i sitt remissvar konstaterat att propositionens beskrivning av det svenska samtycket i avtalet är delvis missvisande och delvis direkt felaktigt. Läsaren får intrycket av att det krävs ett svenskt konkret samtycke för all amerikansk närvaro vilket inte stämmer. Det ansvarsfulla för en svensk regering vore att vara mycket restriktiv med att sälja ut den svenska suveräniteten över vårt territorium.

Processen kring det svenska medlemskapet i Nato har varit fullständigt undermålig. Anslutningen till kärnvapenalliansen Nato innebär en omsvängning i svensk försvars- och säkerhetspolitik. Trots det hastades Nato-ansökan igenom, dessutom i det tillstånd av chock i Europa som följde på Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Tyvärr tycks samma hållning prägla regeringens fortsatta relationer med omvärlden. Det aktuella DCA-avtalet med USA är visserligen långt ifrån lika omfattande som ett svenskt medlemskap i Nato, men regeringens hantering präglas av samma nonchalans inför betydande risker. Det måste råda fullständig klarhet i hur avtalet ska tolkas. Det gör det inte i dag. Debatten om Sveriges säkerhetspolitiska ställningstagande måste vara saklig och väl underbyggd. Vi ska naturligtvis alla vara väl medvetna om risken för eventuella påverkanskampanjer och desinformation. Det får däremot inte innebära att möjligheterna till en bred och folklig debatt om avtalets innehåll stryps.

Avtalet har även konsekvenser när det gäller kärnvapen och utländska trupper på svensk mark och domsrätt. Mina synpunkter och förslag i dessa frågor framgår av reservation 3, 5, 6 och 7.

2. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater, punkt 1 (MP)

Emma Berginger (MP) anför:

Som framgår av reservation 1 och 2 anser jag att riksdagen inte bör godkänna DCA-avtalet och att riksdagen bör avslå regeringens lagförslag. I detta särskilda yttrande redovisas skälen till mitt ställningstagande.

Sverige befinner sig i ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge efter Rysslands fruktansvärda och olagliga fullskaliga invasion av Ukraina. Kriget utmanar den europeiska säkerhetsordningen. Miljöpartiet står bakom ett stärkt totalförsvaret, civilt såväl som militärt, och instämmer i behovet av att Sverige stärker sin förmåga att samverka med våra allierade.

En följd av Natomedlemskapet och deltagande i Natos gemensamma operationsplanering är att rättsliga och praktiska arrangemang för eventuella utländska förband på svenskt territorium måste finnas på plats. Jag delar Försvarsberedningens bild av vikten av att kunna stödja möjliggörandet av alliansens militära operationer på svenskt territorium inom ramen för Natos operationsplanering. Detta kräver rättsliga avtal. Med det sagt måste syftet med försvars- och säkerhetspolitiken vara att skydda Sverige samt att främja fred och avspänning i vårt närområde.

Det avtal som regeringen nu har skrivit under lämnar en alltför avgörande fråga öppen - frågan om kärnvapen på svensk mark. Miljöpartiet står fast vid att kärnvapen aldrig ska få finnas inom svenskt territorium, varken i freds- eller krigstid. Kärnvapen har en förödande effekt – och ett större krig med dessa vapen inblandade skulle kunna förstöra förutsättningarna för mänskligt liv. Då regeringen inte på ett tydligt sätt stängt dörren för kärnvapen på svenskt territorium kan Miljöpartiet inte överväga att rösta ja till detta avtal. Jag utvecklar mina synpunkter och förslag när det gäller kärnvapen i reservation 4.

DCA-avtalet har dessutom undertecknats av regeringen utan en bredare offentlig debatt och förankring, vilket är en ytterligare kritik av regeringens agerande. Det finns frågetecken kring avtalets innehåll och implementering som borde ha rätats ut innan det skrevs under, vilket flera remissinstanser har lyft fram.

Trots att avtalet är tydligt med att svensk lagstiftning och internationella åtaganden ska respekteras, finns historiska skäl att ifrågasätta genomförandet av detta. Europadomstolen har dömt både Polen, Litauen och Rumänien för att CIA utövat tortyr på amerikanska baser inom landets territorium. Något sådant får aldrig förekomma i Sverige.

Som Natomedlem kommer Sverige att ha ett nära samarbete med USA, och det är naturligt att Sverige sluter den här typen av avtal som reglerar förutsättningarna för amerikansk militärs närvaro i Sverige. Men Miljöpartiet hade velat se en bredare diskussion och förankring av avtalets innehåll.

Avtalet har även andra konsekvenser när det gäller frågor om nedrustning och domsrätt. Mina synpunkter och förslag i dessa frågor framgår av reservation 6 och 8.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater:

1. Riksdagen godkänner avtalet om försvarssamarbete mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481).
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel.
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.
9. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi.
10. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift.
11. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980).
12. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i fordonslagen (2002:574).
13. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering.
14. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305).
15. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500).
16. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).
17. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik.

18. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter.
19. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2019:370) om fordons registrering och användning.
20. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd.
21. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt.
22. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt.
23. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200).

Följdmotionerna

2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör göra tydligt att man inte har för avsikt att tillåta permanenta baser eller stadigvarande närvaro av allierade styrkor på det egna territoriet under fredstid och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i syfte att garantera svensk suveränitet bör kräva att DCA-avtalet inte ger amerikanska styrkor rätt att agera på egen hand på svenskt territorium och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska brottsoffer inte ska behöva processa i amerikanska militärdomstolar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör kräva att DCA-avtalet inte ger USA jurisdiktion utanför de baser där amerikanska styrkor befinner sig och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska ta fram ett lagförslag som förbjuder

- kärnvapen på svenskt territorium såväl i fredstid som under krig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avtalet inte får påverka Sveriges arbete för nedrustning och icke-spridning och tillkännager detta för regeringen.
 4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ta tillbaka domsrätten i de fall brott kan utgöra ett brott mot sexualbrottslagstiftningen för att säkerställa att brott lagförs enligt principen om frivillighet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser som genomför delar av artiklarna 12 och 13 i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

2 § Om en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem berövas friheten efter beslut av en domstol eller myndighet ska den som ansvarar för verkställigheten av beslutet utan dröjsmål underrätta de amerikanska försvarsmyndigheterna om frihetsberövandet.

3 § En medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är anhållen eller häktad ska på begäran av en amerikansk försvarsmyndighet placeras i en sådan myndighets förvar till dess att det straffrättsliga förfarandet vid den svenska myndigheten eller domstolen har avslutats.

En anhörig till en medlem av en amerikansk styrka, som är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig, får dock inte placeras i amerikansk försvarsmyndighets förvar utan att han eller hon samtycker till det.

Regeringen får meddela föreskrifter om handläggningen av en sådan begäran som avses i första stycket.

4 § För att ett mål i vilket en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem är tilltalad ska få avgöras utan huvudförhandling krävs, utöver att förutsättningarna enligt rättegångsbalken är uppfyllda, att den tilltalade samtycker till det.

För att ett mål i vilket en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem ska få avgöras i den tilltalades utevaro krävs, utöver att förutsättningarna enligt rättegångsbalken i övrigt är uppfyllda,

1. att den tilltalade samtycker till det, eller
2. att den tilltalade inte har inställt sig till huvudförhandlingen efter att ha delgetts kallelse därtill och, när det gäller en medlem av en amerikansk styrka, olovligen har avvikit från de amerikanska försvarsmyndigheterna.

5 § En medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som döms till fängelse får endast placeras i en kriminalvårdsanstalt som Sverige och Amerikas förenta stater har kommit överens om.

6 § De amerikanska försvarsmyndigheterna har rätt att, under de förutsättningar som anges i häkteslagen (2010:611), besöka en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är gripen, anhållen eller häktad.

De amerikanska försvarsmyndigheterna har också rätt att, under de förutsättningar som anges i fängeslagen (2010:610), besöka en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem som är intagen i kriminalvårdsanstalt.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 6 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 5 kap. 5 a §, 25 kap. 15 § och 59 kap. 21 §, och närmast före 25 kap. 15 § och 59 kap. 21 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

5 a §

Den som tillhör en främmande stats militära styrka eller ett Nato-högkvarter, inklusive deras civila komponenter, och omfattas av 7, 8 eller 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall ska inte anses vara bosatt här i landet.

Första stycket gäller inte den som är anställd av en utländsk organisation och ingår i den civila komponenten av en sådan militär styrka som avses i 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, om han eller hon är svensk medborgare.

Den som är anhörig till den som avses i första stycket eller är en sådan leverantör till styrkan som avses i 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, ska anses vara bosatt i Sverige endast om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig eller leverantör.

6 kap.

5 §

Arbete som utförs av en person som tillhör en annan stats beskickning eller karriärkonsulat ska anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med bestämmelserna om immunitet och privilegier i de konventioner som anges i 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Detta gäller även en sådan persons privat tjänare.

Ett sådant arbete som medför att en person på grund av anknytning till en internationell organisation omfattas av bestämmelserna i 4 § lagen om

immunitet och privilegier i vissa fall ska anses som arbete i Sverige endast i den mån det är förenligt med vad som följer av tillämplig stadga eller avtal som anges i bilagan till den lagen.

Arbete som utförs av en person som tillhör en amerikansk styrka, en anhörig till en sådan person eller en leverantör till styrkan ska anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

25 kap.

Ersättning som lämnas av vissa militära serviceverksamheter

15 §¹

Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas lön eller annan ersättning för arbete som den försäkrade får från en amerikansk styrka eller en utländsk organisation som driver en sådan militär serviceverksamhet som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, om den försäkrade är en sådan lokal civilanställd som avses i artikel 24 i avtalet.

59 kap.

Ersättning som lämnas av vissa militära serviceverksamheter

21 §²

Som inkomst av annat förvärvsarbete räknas lön eller annan ersättning för arbete som den försäkrade får från en amerikansk styrka eller en utländsk organisation som driver en sådan militär serviceverksamhet som regleras i avtalet den 5 december 2023

¹ Tidigare 25 kap. 15 § upphävd genom 2012:834.

² Tidigare 59 kap. 21 § upphävd genom 2012:834.

*mellan Sverige och Amerikas
förenta stater om försvars-
samarbete, om den försäkrade är
en sådan lokal civilanställd som
avses i artikel 24 i avtalet.*

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall¹ ska införas en ny paragraf, 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

För en amerikansk styrka, styrkans personal och personalens anhöriga som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, ska immunitet och privilegier gälla i fråga om

1. avgifter och skatter vid bruk av fordon i vägtrafik, luftfartyg och fartyg,

2. import till och export från Sverige,

3. mervärdesskatt och punkt-skatter på förvärv av varor och tjänster i Sverige,

4. direkta skatter,

5. skatteavdrag, uppgift om skatteavdrag och kontrolluppgift, och

6. officiell information och post.

Första stycket gäller också leverantörer till den amerikanska styrkan i fråga om verksamhet inom ramen för avtalet.

Immuniteten och privilegierna för den amerikanska styrkan enligt första stycket omfattar även de som inom ramen för avtalet inrättar militära serviceverksamheter och utländska organisationer som bedriver sådana verksamheter.

Immuniteten och privilegierna enligt första, andra och tredje styckena gäller i den utsträckning som anges i avtalet.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Lagen omtryckt 1994:717.

4 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs att 5 a § folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2023/24:133 Föreslagen lydelse

5 a §

Den som tillhör en främmande stats militära styrka, *dess civila komponent* eller ett Natohögkvarter och omfattas av 7 eller 8 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall ska inte folkbokföras.

Den som tillhör en främmande stats militära styrka eller ett Natohögkvarter, *inklusive deras civila komponenter*, och omfattas av 7, 8 eller 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall ska inte folkbokföras.

Första stycket gäller inte den som är anställd av en utländsk organisation och ingår i den civila komponenten av en sådan militär styrka som avses i 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, om han eller hon är svensk medborgare.

Den som är anhörig till den som avses i första stycket eller är en sådan leverantör till styrkan som avses i 10 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, ska endast folkbokföras om han eller hon är svensk medborgare eller, utan att vara svensk medborgare, var bosatt här när han eller hon fick ställning som anhörig eller leverantör.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Ett utländskt företag ska bedriva sin näringsverksamhet i Sverige genom

1. ett avdelningskontor med självständig förvaltning (filial),
2. ett svenskt dotterföretag, eller
3. en agentur med verksamhet i Sverige.

Första stycket gäller inte om näringsverksamheten omfattas av bestämmelserna om fri rörlighet för varor och tjänster i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt eller motsvarande bestämmelser i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

För näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av svenska eller utländska medborgare som är bosatta utanför EES ska det finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den här *bedrivna verksamheten*.

För näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av svenska eller utländska medborgare som är bosatta utanför EES ska det finnas en i Sverige bosatt föreståndare med ansvar för den *verksamhet som bedrivs* här.

Första och tredje styckena gäller inte sådana utländska leverantörer som tillhandahåller varor och tjänster till en amerikansk styrka inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Bestämmelser om att *sådana krav som föreskrivs* i första stycket i vissa fall inte gäller om näringsverksamheten bedrivs av en försäkringsgivare från USA finns i det bilaterala avtalet mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater om tillsynsregler för försäkring och återförsäkring (EUT L 258, 6.10.2017, s. 4–21).

Bestämmelser om att *kraven* i första stycket i vissa fall inte gäller om näringsverksamheten bedrivs av en försäkringsgivare från USA finns i det bilaterala avtalet mellan Europeiska unionen och Amerikas förenta stater om tillsynsregler för försäkring och återförsäkring (EUT L 258, 6.10.2017, s. 4–21).

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2020:406.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1300) om krigsmateriel

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §²

Krigsmateriel får inte föras ut ur landet och tekniskt bistånd får inte lämnas till någon utanför landet utan tillstånd, om inte annat följer av denna lag eller annan författning. I fråga om programvara och tekniskt bistånd likställs med utförsel en överföring till utlandet genom telekommunikation eller på annat liknande sätt.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket, när det gäller utförsel av krigsmateriel ur landet eller lämnande av tekniskt bistånd utanför landet till ett annat land inom EES eller Amerikas förenta stater

1. om det är fråga om transitering,
2. om den som för ut krigsmaterielen ur landet eller lämnar det tekniska biståndet utanför landet eller mottagaren är en del av ett statligt organ eller en del av försvarsmakten,
3. om det är fråga om leveranser som Europeiska unionen, Nato, Internationella atomenergiorganet (IAEA) eller andra mellanstatliga organisationer gör i syfte att fullgöra sina uppdrag,
4. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för att genomföra ett samverkande program för krigsmateriel och tekniskt bistånd mellan EES-länder,
5. om utförseln eller lämnandet är kopplat till humanitär hjälp vid en katastrof eller som gåva i en nödsituation, och
6. om utförseln eller lämnandet är nödvändigt för eller efter reparation, underhåll, utställning eller demonstration.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om utförsel av

1. skjutvapen och tillhörande ammunition för enskild persons räkning samt skjutvapen och därtill hörande ammunition för användning vid jakt, tävling eller övning utom riket,
2. skjutvapen för reparation, översyn eller annan liknande åtgärd,
3. skjutvapen som förts in i landet för åtgärd som avses i 2, och
3. skjutvapen som förts in i landet för åtgärd som avses i 2, och

¹ Lagen omtryckt 1997:689.

² Senaste lydelse 2011:849.

4. sådana jakt- och tävlingsskjutvapen och tillhörande ammunition som har förts in i landet i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. 13 § b vapenlagen (1996:67).

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m.

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1994:1547) om tullfrihet m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Tullfrihet gäller för varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för främmande stats beskickning eller konsulat eller en beskicknings- eller konsulatsmedlem eller dennes familj enligt vad som följer av 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Tullfrihet gäller också för varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för en internationell organisation eller en person som är knuten till en sådan organisation, om organisationen eller personen är upptagen i lagen om immunitet och privilegier i vissa fall eller i föreskrifter som meddelats med stöd av lagen och är berättigad till tullfrihet enligt stadga eller avtal som gäller i förhållande till Sverige.

Vidare gäller tullfrihet enligt villkor i avtal som är i kraft i förhållande till Sverige för

1. varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för en främmande stats militära styrka eller dess personal, och

2. varor som deklarerats för övergång till fri omsättning för ett Natohögkvarter eller en styrka eller personal vid ett sådant högkvarter.

Tredje stycket gäller för styrkor, personal och Natohögkvarter som befinner sig i landet inom ramen för internationellt militärt samarbete eller internationell krishantering.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om sådan tullfrihet som avses i denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2022:1002.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1994:1776) om skatt på energi ska införas en ny paragraf, 7 kap. 6 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

6 §¹

En upplagshavare eller godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på bränsle som har levererats inom Sverige av upplagshavaren eller lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. bränslet ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

En upplagshavare eller godkänd lagerhållare får även göra avdrag för skatt på bränsle som har förbrukats av denne för fullgörande av uppgifter som är nödvändiga för att leverera en annan vara eller tjänst till väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av bränslet,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det, i de fall som avses i första stycket, av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.

¹ Tidigare 7 kap. 6 § upphävd genom 2022:166.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i tredje stycket 2.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1994:1920) om allmän löneavgift ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Den som enligt 3 kap. socialavgiftslagen (2000:980) ska betala egenavgifter ska för varje år betala allmän löneavgift. Löneavgiften beräknas på det underlag som gäller för egenavgifter enligt socialavgiftslagen.

I underlaget enligt första stycket ska dock inte ingå ersättning som avses i 3 kap. 6 § socialavgiftslagen.

Första stycket gäller inte den som bara ska betala ålderspensionsavgift enligt 3 kap. 15 eller 16 § socialavgiftslagen.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2015:472.

10 Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialavgiftslagen (2000:980)

dels att 1 kap. 9 § och rubriken närmast före 1 kap. 9 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 8 § och 3 kap. 6 §, och närmast före 2 kap. 8 § och 3 kap. 6 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

Diplomater

Diplomater *m.fl.*

9 §

Arbete som utförs av en person som tillhör en utländsk stats beskickning eller karriärkonsulat anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med bestämmelserna om immunitet och privilegier i de konventioner som anges i 2 och 3 §§ lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Detta gäller även en sådan persons personliga tjänare.

Ett sådant arbete som medför att en person på grund av anknytning till en internationell organisation omfattas av bestämmelserna i 4 § lagen om immunitet och privilegier i vissa fall, anses som arbete i Sverige endast i den utsträckning det är förenligt med vad som följer av tillämplig stadga eller avtal som anges i bilagan till den lagen.

Arbete som utförs av en person som tillhör en amerikansk styrka, en anhörig till en sådan person eller en leverantör till styrkan anses som arbete i Sverige endast om det är förenligt med avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

2 kap.

Ersättning som utges av vissa militära serviceverksamheter

8 §¹

Arbetsgivaravgifter ska inte betalas av en amerikansk styrka eller en utländsk organisation som driver en sådan militär serviceverksamhet som regleras i avtalet

¹ Tidigare 2 kap. 8 § upphävd genom 2012:831.

den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, om mottagaren av ersättningen är en sådan lokal civilanställd som avses i artikel 24 i avtalet.

3 kap.

Ersättning som utges av vissa militära serviceverksamheter

6 §²

En ersättning för arbete som utförts åt en amerikansk styrka eller en utländsk organisation som driver en sådan militär serviceverksamhet som regleras i avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete är avgiftspliktig, om den ska tas upp i inkomstlaget tjänst och om det enligt 2 kap. 8 § inte ska betalas arbetsgivaravgifter på ersättningen.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

² Tidigare 3 kap. 6 § upphävd genom 2012:831.

11 Förslag till lag om ändring i fordonslagen (2002:574)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § fordonslagen (2002:574) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Lagen gäller inte

1. fordon som tillhör staten och är tillverkade för särskilda militära ändamål,

2. motordrivna fordon som är avsedda att föras av gående eller släpfordon som har kopplats till något sådant fordon,

3. fordon som används uteslutande inom inhägnade järnvägs- eller industriområden eller inom inhägnade tävlingsområden eller andra liknande inhägnade områden, *eller*

4. lekfordon.

3. fordon som används uteslutande inom inhägnade järnvägs- eller industriområden eller inom inhägnade tävlingsområden eller andra liknande inhägnade områden,

4. lekfordon, *eller*

5. fordon och släpfordon som tillhör en amerikansk styrka, en medlem av en sådan styrka, en anhörig till en sådan medlem eller en utländsk leverantör till styrkan och som finns i landet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2004:1006) om skadeståndsansvar vid internationellt militärt samarbete och internationell krishantering ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2023/24:133 Föreslagen lydelse

2 §

Om en utländsk fysisk eller juridisk person *som saknar hemvist här i landet* deltar i samarbete i Sverige enligt 1 § *efter inbjudan av en svensk myndighet*, och särskilda bestämmelser gäller för personens skadeståndsskyldighet enligt en internationell överenskommelse, ska svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med personens tjänsteutövning under vistelsen och för vilken personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag. Staten ska dock inte ersätta skada som uppkommer hos en sådan utländsk person.

Om en utländsk fysisk eller juridisk person deltar i samarbete i Sverige enligt 1 § och särskilda bestämmelser gäller för personens skadeståndsskyldighet enligt en internationell överenskommelse, ska svenska staten i stället för den utländska personen ersätta skada som uppkommer i samband med personens tjänsteutövning under vistelsen och för vilken personen annars skulle ha varit skadeståndsskyldig enligt svensk lag. Staten ska dock inte ersätta skada som uppkommer hos en sådan utländsk person.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

13 Förslag till lag om ändring i skyddslagen (2010:305)

Häri genom föreskrivs att 5 och 9 §§ skyddslagen (2010:305) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Följande byggnader, andra anläggningar, områden och objekt får också beslutas vara skyddsobjekt:

1. byggnader, andra anläggningar och områden som staten har äganderätt eller nyttjanderätt till och som disponeras av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut,

2. områden där Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut tillfälligt bedriver övningar, prov eller försök eller områden där oförutsedda följder av sådan verksamhet kan inträffa,

3. områden där Försvarsmakten har satts in för att hindra en kränkning av Sveriges territorium eller för att möta ett väpnat angrepp mot landet,

4. områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet i samband med utbildning för fredsfrämjande verksamhet eller för annat militärt ändamål,

5. områden där ett Nato högkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om världlandsstöd,

6. områden där en utländsk militär styrka bedriver militär verksamhet enligt lagen (2020:782) om operativt militärt stöd,

7. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

8. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter.

7. områden där en amerikansk styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete,

8. vattenområden av särskild betydelse för det militära försvaret, och

9. objekten militära fartyg och luftfartyg, fordon som tillverkats särskilt för militära ändamål och militära fordonstransporter av stora mängder vapen, ammunition och sprängämnen eller andra sådana särskilt skyddsvärda transporter, inklusive utländska sådana objekt och transporter inom ramen för

¹ Senaste lydelse 2022:431.

*internationellt militärt samarbete
eller internationell krishantering.*

9 §²

För bevakning av ett skyddsobjekt får polismän, militär personal eller annan särskilt utsedd personal anlitas.

Den som bevakar ett skyddsobjekt och som inte är polisman benämns skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt stöd finns bestämmelser om att finsk militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

I lagen (2020:782) om operativt militärt stöd finns bestämmelser om att finsk *och amerikansk* militär personal i vissa fall får anlitas för bevakning av skyddsobjekt. Sådan personal benämns inte skyddsvakt.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

² Senaste lydelse 2022:431.

14 Förslag till lag om ändring i luftfartslagen (2010:500)

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 5 och 10 §§ luftfartslagen (2010:500) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

5 §¹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om

1) utländsk militär luftfartsövningar i Sverige, och

2) utländsk militär luftfartsverksamhet i Sverige när stöd lämnas enligt lagen (2020:782) om operativt militärt stöd.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om utländsk militär luftfart i Sverige.

10 §²

Regeringen får meddela föreskrifter om att en myndighet som avses i 14 kap. 2 eller 6 § får överlämna en förvaltningsuppgift som följer av regeringens eller myndighetens föreskrifter och som gäller skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa eller trafik till någon annan även om uppgiften innefattar myndighetsutövning.

Regeringen får även meddela föreskrifter om att en myndighet som avses i 14 kap. 2 § får överlämna en förvaltningsuppgift som gäller flygstridsledning till en behörig myndighet i Nato eller i en stat som är medlem i Nato även om uppgiften innefattar myndighetsutövning.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2022:432.

² Senaste lydelse 2013:818.

15 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 och 2 §§, 31 kap. 25 § och 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §¹

Skatteverket ska registrera

1. den som är skyldig att göra skatteavdrag,
2. den som är skyldig att betala arbetsgivaravgifter,
3. den som är betalningsskyldig enligt mervärdesskattelagen (2023:200), med undantag för den som är betalningsskyldig bara på grund av

a) förvärv av sådana varor som anges i 3 kap. 2 eller 3 § den lagen, eller
b) felaktigt debiterad mervärdesskatt enligt 16 kap. 23 § samma lag,
4. den som i annat fall än som avses i 3 har rätt till
a) avdrag för ingående mervärdesskatt enligt 13 kap. 6, 9, 10 eller 11 § eller 21 kap. 10 eller 11 § mervärdesskattelagen, eller
b) återbetalning av ingående mervärdesskatt enligt 14 kap. 49 § samma lag,

5. den som gör sådant unionsinternt förvärv som är undantaget från skatteplikt enligt 10 kap. 50 § mervärdesskattelagen,

6. en beskattningsbar person som är etablerad i Sverige och tillhandahåller tjänster i ett annat EU-land som förvärvaren av tjänsten är betalningsskyldig för i det landet i enlighet med tillämpningen av artikel 196 i rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt,

7. den som är skyldig att justera ingående mervärdesskatt enligt 12 kap. 27–31 §§ eller 15 kap. mervärdesskattelagen,

8. den som är skyldig att använda kassaregister enligt 39 kap. 4–6 §§,

9. den som enligt 39 kap. 11 b § är skyldig att tillhandahålla utrustning så att en elektronisk personalliggare kan föras på en byggarbetsplats,

10. den som betalar ut ersättning som är underlag för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift, *och*

11. en koncernenhet som avses i 1 kap. 3 § lagen (2023:875) om tilläggsskatt.

10. den som betalar ut ersättning som är underlag för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,

11. en koncernenhet som avses i 1 kap. 3 § lagen (2023:875) om tilläggsskatt, *och*

12. den som är skyldig att betala egenavgifter för avgiftspliktig inkomst som avses i 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980).

¹ Senaste lydelse 2023:880.

Om den som ska registreras enligt första stycket har en företrädare enligt 5 kap., ska dock företrädaren registreras i stället.

Andra stycket gäller inte för en koncernenhet.

2 §²

Den som avser att bedriva näringsverksamhet och som ska registreras ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket innan näringsverksamheten påbörjas eller övertas.

Den som driver flera verksamheter som medför skyldighet att betala mervärdesskatt eller rätt till avdrag för eller återbetalning av mervärdesskatt ska göra en anmälan för varje verksamhet.

En sådan mottagare av ersättning som avses i 5 kap. 5 § ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket inom två veckor från det att avtalet ingicks.

Den som är skyldig att betala egenavgifter för avgiftspliktig inkomst som avses i 3 kap. 6 § socialavgiftslagen (2000:980) ska anmäla sig för registrering hos Skatteverket inom två veckor från det att anställningsavtalet ingicks.

31 kap.

25 §³

Om ett avtal som avses i 2 kap. 7 § andra stycket socialavgiftslagen (2000:980) har träffats om att arbetsgivaravgifter ska betalas på en viss ersättning, ska den som får ersättningen lämna uppgift om detta.

Om ersättning gets ut och egenavgifter enligt 3 kap. 6 § socialavgiftslagen ska betalas på ersättningen, ska den som mottagit ersättningen lämna uppgift om detta.

Lydelse enligt prop. 2023/24:137 Föreslagen lydelse

64 kap.

6 §

Den som till följd av lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall, lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen eller direkt tillämpliga EU-bestämmelser har rätt att förvärva varor eller tjänster utan mervärdesskatt eller punktskatt, får utöva den rätten genom en ansökan om återbetalning av skatten. Detta gäller dock inte om någon av följande bestämmelser om återbetalning av skatt är tillämplig på förvärvet:

– 9 kap. 1 § lagen (1994:1776) om skatt på energi,

² Senaste lydelse 2023:208.

³ Senaste lydelse 2012:835.

- 14 b § lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik,*
 - 15 § lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter,
 - 12 kap. 10 § lagen (2022:155) om tobaksskatt,
 - 12 kap. 10 § lagen (2022:156) om alkoholskatt, eller
 - 14 kap. 59–67 a §§ mervärdes- – 14 kap. 59–67 c §§ mervärdes-
skattelagen (2023:200). skattelagen (2023:200).
-

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

16 Förslag till lag om ändring i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik ska införas två nya paragrafer, 14 a och 14 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 a §

För en godkänd lagerhållare inträder inte skattskyldighet för en skattepliktig vara som har levererats inom Sverige av lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varan ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Undantag gäller endast om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varan,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det av fakturan framgår att leveransen är undantagen skatt på kemikalier i viss elektronik.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

14 b §

Skatteverket ska efter ansökan besluta om återbetalning av skatt på varor som har förvärvats av

1. en utländsk beskickning, ett karriärkonsulat i Sverige eller en sådan internationell organisation som avses i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall,

2. en medlem av den diplomatiska personalen vid en utländsk beskickning i Sverige eller en karriärkonsul vid ett utländskt konsulat i Sverige, under förutsättning att medlemmen eller karriärkonsuln inte är svensk medborgare eller stadigvarande bosatt i Sverige, eller

3. väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land, för styrkornas eget bruk, för civilpersonal som följer med dem eller för mässar och marketenterier, om dessa styrkor deltar i en försvarsinsats för att genomföra en unionsverksamhet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

Medlemsstaters ombud vid en internationell organisation med säte i Sverige och personal hos en sådan organisation har efter ansökan rätt till återbetalning enligt första stycket, om Sverige har träffat överenskommelse med en annan stat eller med en mellanfolklig organisation om detta.

Vid återbetalning av skatt enligt denna paragraf eller 64 kap. 6 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska de belopp som följer av 7 a och 7 b §§ vid tidpunkten för förvärvet av varan tillämpas om det inte kan visas att skatt har betalats för varan med högre belopp.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

17 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2018:696) om skatt på vissa nikotinhaltiga produkter ska införas en ny paragraf, 13 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 a §

En godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på e-vätskor eller andra nikotinhaltiga produkter som har levererats inom Sverige av lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varorna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varorna,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

18 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:370) om fordons registrering och användning

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2019:370) om fordons registrering och användning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Bestämmelserna i 5 § gäller inte i fråga om

1. fordon som används uteslutande inom inhägnade järnvägs-, eller industriområden, inhägnade tävlingsområden eller andra liknande inhägnade områden,

2. släpvagnar som dras av traktorer, motorredskap klass II eller sådana tunga terrängvagnar som är konstruerade för en hastighet av högst 30 kilometer i timmen, om fordonen i det enskilda fallet används endast på motsvarande sätt som en traktor skatteklass II,

3. fordon som används kortaste lämpliga väg till eller från ett besiktningsorgan enligt 4 kap. 2 § fordonslagen (2002:574) för registreringsbesiktning eller, i fråga om fordon som har förts in i Sverige för testkörning enligt 16 § första stycket 4, för kontrollbesiktning, eller fordon som används kortaste lämpliga väg till eller från ett provningsorgan för provning inför ett enskilt godkännande,

4. fordon som vid besiktning eller inspektion av en polisman eller en sådan besiktningstekniker, bilinspektör eller tekniker som avses i fordonslagen provkörs i den utsträckning som behövs för att förrättningen ska kunna genomföras,

5. fordon som provkörs vid provning inför ett enskilt godkännande i den utsträckning som behövs för att provningen ska kunna genomföras,

6. fordon som provkörs av den som Trafikverket särskilt förordnat att utföra haveriundersökning eller av den som Transportstyrelsen särskilt förordnat att utöva tillsyn enligt produktsäkerhetslagen (2004:451) eller att handlägga ett ärende enligt fordonslagen,

7. ombyggda eller amatörbyggda fordon som provkörs inför en registreringsbesiktning eller ett enskilt godkännande av den som Transportstyrelsen särskilt förordnat att utföra sådan provkörning, eller

8. fordon som används med stöd av saluvagnslicens enligt 11 §.

7. ombyggda eller amatörbyggda fordon som provkörs inför en registreringsbesiktning eller ett enskilt godkännande av den som Transportstyrelsen särskilt förordnat att utföra sådan provkörning,

8. fordon som används med stöd av saluvagnslicens enligt 11 §, eller

9. fordon och släpfordon som tillhör en amerikansk styrka, en medlem av en sådan styrka, en anhörig till en sådan medlem eller en utländsk leverantör till styrkan och som finns i landet inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas

förenta stater om försvarssamarbete.

I fall som avses i första stycket 3 ska handlingar som visar avtalad tid hos besiktningsorganet eller provningsorganet medföras och på tillsägelse visas upp för en polisman eller en bilinspektör.

Om en polisman finner anledning att anta att ett fordon som anträffas i trafik inte är i föreskrivet skick, tillämpas första stycket 4.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

19 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:782) om operativt militärt stöd

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2020:782) om operativt militärt stöd¹

dels att 4 och 6 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 3 a och 7–11 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §

Regeringen får besluta att 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket, 13 § och 19 § första stycket polislagen (1984:387) ska gälla även för amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete när sådan personal agerar för att upprätthålla ordningen inom den amerikanska styrkan.

4 §

Försvarsmakten får besluta att finsk militär personal som lämnar stöd till Sverige i enlighet med 2 och 3 §§ och som är lämplig för uppgiften får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 6 skyddslagen (2010:305).

Försvarsmakten får besluta att amerikansk militär personal som befinner sig i Sverige inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete får anlitas för bevakning av sådana skyddsobjekt som avses i 5 § 7 och 9 skyddslagen.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla finsk militär personal som anlitas för bevakning.

Det som föreskrivs i 11–17 §§ skyddslagen och i 10 § första stycket 1, 2 och 4, 10 § andra stycket samt 19 § första stycket 1 polislagen (1984:387) ska även gälla finsk och amerikansk militär personal som anlitas för bevakning.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2022:430.

6 §

Finsk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken och vara ansvarig för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

Finsk och amerikansk militär personal som utövar myndighet i Sverige enligt 3 a, 4 eller 5 § ska vara skyddad enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning.

7 §

En amerikansk styrka och en utländsk leverantör till styrkan får inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete bedriva hälso- och sjukvårdsverksamhet och tandvårdsverksamhet i Sverige när vårdtagarna ingår i den amerikanska styrkan, är anhöriga till medlemmar av styrkan eller leverantörer till styrkan. Verksamheten får bedrivas i enlighet med de bestämmelser som gäller i Amerikas förenta stater.

En vårdtagare som tar emot sådan vård som avses i första stycket omfattas inte av svenska regler om hälso- och sjukvård och tandvård.

8 §

Sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att bedriva sådan verksamhet som avses i 7 och 9 §§ får föras in till och ut från Sverige samt användas i Sverige i enlighet med de bestämmelser som gäller i Amerikas förenta stater.

9 §

En militär serviceverksamhet som inrättats av en amerikansk styrka för att i Sverige tillhandahålla service till medlemmar av styrkan eller deras anhöriga omfattas inte av svenska regler om tillstånd och tillsyn.

10 §

En medlem av en amerikansk styrka och en utländsk leverantör till styrkan får, inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete, i Sverige utföra tjänster för styrkans personal, personalens anhöriga eller leverantörer till styrkan, samt för andra personer som gemensamt har bestämts av Sverige och Amerikas förenta stater, utan krav på svensk yrkeslegitimation, yrkeslicens eller motsvarande krav på tillstånd.

Första stycket gäller under förutsättning att den enskilde har en gällande amerikansk yrkeslegitimation eller yrkeslicens eller en sådan legitimation eller licens från en medlemsstat i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller andra lämpliga yrkeskvalifikationer som godtas av amerikanska myndigheter.

11 §

För arbete som utförs av en arbetstagare som är anställd hos en utländsk leverantör till en amerikansk styrka inom ramen för avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete ska arbetstidslagen (1982:673) inte gälla.

Första stycket gäller endast arbete som utförs av en sådan arbetstagare som inte är svensk medborgare eller stadigvarande bosatt i Sverige.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

20 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:155) om tobaksskatt

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2022:155) om tobaksskatt ska införas en ny paragraf, 11 kap. 8 §, och närmast före 11 kap. 8 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

Avdrag i samband med skattefrihet enligt lagen om immunitet och privilegier i vissa fall

8 §

En upplagshavare eller godkänd lagerhållare får göra avdrag för skatt på varor som har levererats inom Sverige av upplagshavaren eller lagerhållaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varorna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varorna,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

21 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:156) om alkoholskatt

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2022:156) om alkoholskatt ska införas en ny paragraf, 11 kap. 6 §, och närmast före 11 kap. 6 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

Avdrag i samband med skattefrihet enligt lagen om immunitet och privilegier i vissa fall

6 §

En upplagshavare får göra avdrag för skatt på varor som har levererats inom Sverige av upplagshavaren, om

1. leveransen är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater, och

2. varorna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Avdrag får endast göras om

1. skattefrihet enligt 10 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall hade gällt vid förvärv av varorna,

2. ett intyg från de väpnade styrkorna kan uppvisas som visar att förutsättningarna för skattefrihet är uppfyllda, och

3. det av fakturan framgår att leveransen sker utan punktskatt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i andra stycket 2.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

22 Förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (2023:200)

Härigenom föreskrivs i fråga om mervärdesskattelagen (2023:200)

dels att nuvarande 10 kap. 61 a § och 14 kap. 67 a § ska betecknas 10 kap. 61 b § och 14 kap. 67 c §,

dels att 3 kap. 4 och 5 §§, 5 kap. 25 §, den nya 10 kap. 61 b §, 13 kap. 10 §, 14 kap. 1, 4, 34, den nya 67 c, 68, 70 och 74 §§, 18 kap. 9 §, 20 kap. 21 § och 24 kap. 3 § och rubriken närmast före 14 kap. 68 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 10 kap. 61 a och 93 a §§ och 14 kap. 67 a och 67 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

Med avvikelse från 1 § 2 är unionsinterna förvärv av varor inte föremål för mervärdesskatt enligt denna lag, om

1. förvärvet görs av en beskattningsbar person eller en juridisk person som inte är en beskattningsbar person, och

2. en leverans av varorna inom landet skulle vara undantagen från skatteplikt enligt

– 10 kap. 69, 70, 71, 72 eller 73 §
om leveranser avseende fartyg och
luftfartyg, *eller*

– 10 kap. 78 § om leveranser av
motorfordon till utländska
beskickningar m.fl.

– 10 kap. 69, 70, 71, 72 eller 73 §
om leveranser avseende fartyg och
luftfartyg,

– 10 kap. 78 § om leveranser av
motorfordon till utländska
beskickningar m.fl., *eller*

– 10 kap. 93 a § om leveranser
till väpnade styrkor som tillhör
Amerikas förenta stater.

Lydelse enligt prop. 2023/24:137

Föreslagen lydelse

5 §

Med avvikelse från 1 § 2 är unionsinterna förvärv av varor inte heller föremål för mervärdesskatt om förvärvet görs under sådana förutsättningar att det skulle medföra rätt till återbetalning enligt 14 kap. 60–67 a §§.

Om villkoren enligt första stycket upphör att vara uppfyllda för att det inte längre skulle finnas rätt till återbetalning enligt 14 kap. 66 §, ska Europeiska kommissionen eller den byrå eller det organ som har förvärvat varorna underrätta Skatteverket. Det unionsinterna förvärvet ska då vara föremål för mervärdesskatt enligt de förutsättningar som gällde vid den tidpunkt då villkoren upphörde att vara uppfyllda.

Med avvikelse från 1 § 2 är unionsinterna förvärv av varor inte heller föremål för mervärdesskatt om förvärvet görs under sådana förutsättningar att det skulle medföra rätt till återbetalning enligt 14 kap. 60–67 c §§.

5 kap.

25 §

Med unionsinternt förvärv av varor mot ersättning likställs även användning av varor, om

1. varorna används av

a) de väpnade styrkorna i ett EU-land, som deltar i en försvarsinsats för att genomföra en unionsverksamhet inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik, för styrkornas eget bruk eller för bruk av den civilpersonal som följer med dem, eller

b) de väpnade styrkorna i en stat som är part i Nato, för styrkornas eget bruk eller för bruk av den civilpersonal som följer med dem,

2. varorna inte har förvärvats enligt de allmänna regler om beskattning som gäller för ett EU-lands hemmamarknad, och

3. import av varorna till det EU-land som varan överförs till inte skulle omfattas av undantag från skatteplikt enligt 10 kap. 61 a § eller enligt bestämmelser som i det EU-landet motsvarar artikel 143.1 ga eller 143.1 h i mervärdesskattedirektivet.

3. import av varorna till det EU-land som varan överförs till inte skulle omfattas av undantag från skatteplikt enligt 10 kap. 61, 61 a eller 61 b § eller enligt bestämmelser som i det EU-landet motsvarar artikel 143.1 ga eller 143.1 h i mervärdesskattedirektivet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

61 a §

Från skatteplikt undantas sådan import av varor som görs av väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater om varorna ska användas av dessa styrkor, den civilpersonal som följer med dem, eller styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter.

Från skatteplikt undantas även import som görs av medlemmarna av dessa styrkor, inklusive civilpersonal, eller deras anhöriga, om varorna ska användas för privat bruk.

Undantagen från skatteplikt gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

*Lydelse enligt prop. 2023/24:137**61 a §*

Från skatteplikt undantas sådan import av varor som görs av väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato om varorna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier, när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**61 b §*

Från skatteplikt undantas sådan import av varor som *inte omfattas av 61 a §* och som görs av väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato om varorna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier, när dessa styrkor deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

*Föreslagen lydelse**93 a §*

Den som levererar varor eller tillhandahåller tjänster som inte har något annat land som destinationsland får välja att undanta leveransen eller tillhandahållandet från skatteplikt om

1. leveransen eller tillhandahållandet är till för väpnade styrkor tillhörande Amerikas förenta stater,

2. varorna eller tjänsterna ska användas av eller för styrkorna, av den civilpersonal som följer med dem eller av styrkornas mässar, marketenterier eller liknande militära serviceverksamheter, och

3. förvärvaren kan uppvisa ett intyg från de väpnade styrkorna som visar att förutsättningarna i 1 och 2 är uppfyllda.

Undantagen från skatteplikt gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter, eller i ett enskilt fall besluta, om undantag från kravet i första stycket 3.

13 kap.

10 §

En beskattningsbar person får göra avdrag för ingående skatt som är hänförlig till sådana transaktioner som avses i 6 och 8 §§, i den utsträckning den beskattningsbara personen använder varorna och tjänsterna för sina transaktioner inom landet som är undantagna från skatteplikt i enlighet med någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 13 § om läkemedel,
- 26 § första stycket 2 om framställning och distribution av periodiska publikationer,
- 34 § 4 om leverans av guld till Sveriges riksbank,
- 42 eller 46 § om unionsinterna leveranser av varor,
- 52 § om transporttjänster – Azorerna och Madeira,
- 63 § om tjänster som ingår i beskattningsunderlaget för import,
- 64, 65, 66 eller 67 § om export,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 69 eller 70 § om leverans av fartyg eller luftfartyg och utrustning till dessa,
 - 71 eller 72 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på fartyg och luftfartyg,
 - 73 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på krigsfartyg,
 - 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
 - 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
 - 76 eller 77 § om vissa leveranser av varor avseende fartyg och luftfartyg,
 - 78 § om leverans av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.,
 - 84 § om leverans av varor till beskickningar, konsulat, EU-organ och andra internationella organisationer,
 - 88 § om leverans av varor till Europeiska kommissionen, EU-organ eller byråer för att hantera covid-19-pandemin,
 - 89, 90 eller 91 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
 - 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
 - 93 § om väpnade styrkor som – 93 eller 93 a § om väpnade tillhör part i Nato, styrkor som tillhör part i Nato,
 - 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern,
 - 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner gjorda utanför EU,
 - 96 § om exportbutiker, eller
 - 97 § om leveranser vid användning av ett elektroniskt gränssnitt.

Första stycket gäller även sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 11 kap. 4 och 5 §§ om varor i vissa lager.

*Lydelse enligt prop. 2023/24:137 Föreslagen lydelse***14 kap.****1 §**

I detta kapitel finns bestämmelser om

- återbetalning till beskattningsbara personer etablerade i andra EU-länder (3–32 §§),
- återbetalning till beskattningsbara personer som inte är etablerade inom EU (33–48 §§),
- återbetalning vid viss import (49 och 50 §§),
- återbetalning till den som är eller ska vara registrerad för mervärdes-skatt (51–54 §§),
- återbetalningsansökningar riktade till andra EU-länder (55–58 §§),
- återbetalning till hjälporganisationer (59 §),
- återbetalning till utländska beskickningar m.fl. (60–63 §§),
- återbetalning till EU och vissa EU-organ (64–66 §§),
- återbetalning till väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land (67 §),
- återbetalning till väpnade styrkor som tillhör part i Nato (67 a §),
- återbetalning till väpnade styrkor som tillhör part i Nato (67 a–c §§),
- gemensamma bestämmelser för 59–67 a §§ (68 och 69 §§),
- gemensamma bestämmelser för 59–67 c §§ (68 och 69 §§),
- att återbetalningsrätten ska styrkas (70 §),
- skattetillägg (71 §),
- omprövning i vissa fall (72–75 §§), och
- indrivning och verkställighet (76 §).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***4 §**

Den beskattningsbara personen får inom landet ha tillhandahållit transporttjänster och stödtjänster till dessa, under förutsättning att tillhandahållandena är undantagna från skatteplikt i enlighet med någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 63 § om tjänster som ingår i beskattningsunderlaget för import,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 89 eller 90 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato, – 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern, eller
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner gjorda utanför EU.

Första stycket gäller även sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 11 kap. 4 § 2, 3 eller 4 om varor i vissa lager.

34 §

Den beskattningsbara personen får inom landet ha tillhandahållit transporttjänster och stödtjänster till dessa, under förutsättning att tillhandahållandena är undantagna från skatteplikt i enlighet med någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 63 § om tjänster som ingår i beskattningsunderlaget för import,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 89 eller 90 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato, – 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern, eller
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner utanför EU.

Första stycket gäller även sådana transaktioner som är undantagna från skatteplikt i enlighet med 11 kap. 4 § 2, 3 eller 4 om varor i vissa lager.

67 a §

Väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater har efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt som hänför sig till förvärv av varor och tjänster som inte har något annat land som destinationsland, om varorna eller tjänsterna ska användas av dessa styrkor, den civilpersonal som följer med dem eller styrkornas mässar, marketenterier eller andra liknande militära serviceverksamheter.

Den som har levererat en vara eller tillhandahållit en tjänst till styrkorna har också efter ansökan rätt till återbetalning enligt första stycket, i den utsträckning det inte finns rätt till avdrag för ingående skatt. Detta gäller dock inte staten, kommuner, kommunalförbund eller samordningsförbund som avses i 4 § lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.

Rätten till återbetalning gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas

förenta stater om försvarssamarbete.

67 b §

Medlemmar av väpnade styrkor som tillhör Amerikas förenta stater, inklusive civilpersonal, och deras anhöriga har efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt för förvärv av varor eller tjänster som inte har något annat land som destinationsland om förvärvet görs för privat bruk.

Rätten till återbetalning gäller bara i den omfattning som framgår av avtalet den 5 december 2023 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om försvarssamarbete.

Lydelse enligt prop. 2023/24:137

Föreslagen lydelse

67 a §

Väpnade styrkor som tillhör en annan stat som är part i Nato har efter ansökan rätt till återbetalning av ingående skatt som hänför sig till förvärv av varor och tjänster, om

1. varorna eller tjänsterna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier, *och*

2. styrkorna deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna.

67 c §

1. varorna eller tjänsterna ska användas av dessa styrkor eller av den civilpersonal som följer med dem, eller användas för försörjning av deras mässar eller marketenterier,

2. styrkorna deltar i de gemensamma försvarsansträngningarna, *och*

3. *det inte finns rätt till återbetalning enligt 67 a §.*

Gemensamma bestämmelser för 59–67 a §§

Skatteverket ska fatta beslut om återbetalning enligt 59–67 a §§.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om förfarandet vid återbetalning enligt 59–67 a §§.

Gemensamma bestämmelser för 59–67 c §§

68 §

Skatteverket ska fatta beslut om återbetalning enligt 59–67 c §§.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om förfarandet vid återbetalning enligt 59–67 c §§.

70 §

Rätten till återbetalning enligt 3–54 §§ och 59–67 a §§ ska styrkas. Rätten till återbetalning enligt 3–54 §§ och 59–67 c §§ ska styrkas.

74 §

En begäran om omprövning av Skatteverkets beslut om återbetalning enligt 59–67 a §§ ska ha kommit in till Skatteverket inom två månader från den dag då den som beslutet gäller fick del av det. I övrigt gäller bestämmelserna i 66 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) vid omprövning av ett sådant beslut.

En begäran om omprövning av Skatteverkets beslut om återbetalning enligt 59–67 c §§ ska ha kommit in till Skatteverket inom två månader från den dag då den som beslutet gäller fick del av det. I övrigt gäller bestämmelserna i 66 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244) vid omprövning av ett sådant beslut.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

9 §

I årsomsättningen ingår också värdet av transaktioner som är undantagna från skatteplikt enligt någon av följande bestämmelser i 10 kap.:

- 13 § om läkemedel,
- 26 § första stycket 2 om framställning och distribution av periodiska publikationer,
- 34 § 4 om leverans av guld till Sveriges riksbank,
- 64, 65, 66 eller 67 § om export,
- 68 § om tjänster i samband med export eller import av varor,
- 69 eller 70 § om leverans av fartyg eller luftfartyg och utrustning till dessa,
- 71 eller 72 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på fartyg och luftfartyg,
- 73 § om varor för förbrukning och försäljning ombord på krigsfartyg,
- 74 § om tjänster som avser fartyg eller luftfartyg,
- 75 § om tjänster av mäklare och andra förmedlare,
- 76 § om flygbensin och flygfotogen,
- 78 § om leverans av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.,
- 84 § om leverans av varor till beskickningar, konsulat, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 88 § om leverans av varor till Europeiska kommissionen, EU-organ eller byråer för att hantera covid-19-pandemin,
- 89, 90 eller 91 § om tjänster som tillhandahålls EU, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 92 § om väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato, – 93 eller 93 a § om väpnade styrkor som tillhör part i Nato,
- 94 § om vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern, eller
- 95 § om förmedlingstjänster som avser vissa undantagna transaktioner eller transaktioner gjorda utanför EU.

20 kap.

21 §

Från skatteplikt undantas en leverans av varor som omfattas av vinstmarginalbeskattning enligt detta kapitel, under förutsättning att leveransen görs i enlighet med någon av följande bestämmelser om undantag i 10 kap.:

- 64, 65 eller 66 § om export,
- 69 eller 70 § om leverans av fartyg eller luftfartyg och utrustning till dessa,
- 71 § 2 a eller 3 om leverans av varor för försäljning ombord,
- 73 § om leverans av varor för försäljning ombord på krigsfartyg,
- 78 § om leverans av motorfordon till utländska beskickningar m.fl.,
- 84 § om leverans av varor till beskickningar, konsulat, EU-organ och andra internationella organisationer,
- 88 § om leverans av varor till Europeiska kommissionen, EU-organ eller byråer för att hantera covid-19-pandemin,
- 92 § om leverans av varor till väpnade styrkor som tillhör ett annat EU-land,
- 93 § om leverans av varor till väpnade styrkor som tillhör part i Nato, eller
- 94 § om leverans av varor till vissa väpnade styrkor stationerade på Cypern.

Lydelse enligt prop.2023/24:137 Föreslagen lydelse

24 kap.

3 §

Beslut av Skatteverket som överklagas till en förvaltningsrätt ska tas upp av Förvaltningsrätten i Falun om beslutet gäller ärenden om

1. betalningsskyldighet enligt 10 kap. 79 §,
2. återbetalning av ingående skatt till en sådan beskattningsbar person etablerad utanför EU som avses i 14 kap. 33–35 §§ och som ansöker om återbetalning enligt 14 kap. 40 § första stycket,
3. betalningsskyldighet och avräkning enligt 14 kap. 47 §, och
4. återbetalning av ingående skatt enligt 14 kap. 59–67 a §§.
4. återbetalning av ingående skatt enligt 14 kap. 59–67 c §§.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

BILAGA 3

Finansutskottets yttrande 2023/24:FiU6y

Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater

Till sammansatta utrikes- och försvarsutskottet

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet beslutade den 23 maj 2024 att ge bl.a. finansutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater samt följdmotioner i de delar som rör utskottets beredningsområde. Finansutskottet har beslutat att yttra sig.

Utskottet föreslår att sammansatta utrikes- och försvarsutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna.

I yttrandet finns två avvikande meningar (V, MP).

Utskottets överväganden

Propositionen

I proposition 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater föreslår regeringen att riksdagen ska godkänna det avtal om försvarssamarbete, ett s.k. Defense Cooperation Agreement (DCA-avtal), som Sverige och USA undertecknade den 5 december 2023. Avtalet förutsätter vissa författningsändringar för att Sverige ska uppfylla sina förpliktelser enligt avtalet.

Följande avsnitt rör finansutskottets område.

Utländska leverantörer som bedriver näringsverksamhet i Sverige (avsnitt 7.2.16 i propositionen)

Enligt artikel 26 punkten 1 i DCA-avtalet ska amerikanska leverantörer vara undantagna från svenska lagar och andra författningar bl.a. när det gäller tillstånd för och registrering av företag och bolag endast i fråga om tillhandahållande av varor och tjänster till amerikanska styrkor på svenskt territorium.

Formerna för näringsverksamhet som bedrivs i Sverige av utländska företag regleras i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. (filiallagen). För att säkerställa att kraven i DCA-avtalet uppfylls bör utländska leverantörer som är juridiska personer som levererar varor och tjänster till de amerikanska styrkorna på svenskt territorium inom ramen för DCA-avtalet undantas från bestämmelserna i filiallagen, och i propositionen finns således ett sådant lagförslag.

Finansiell verksamhet (avsnitt 7.2.16 i propositionen)

Enligt artikel 21 punkten 2 kan de amerikanska styrkorna ingå avtal med finansiella institutioner för finansiella tjänster i Sverige.

Enligt artikel 21 punkten 2 i DCA-avtalet får de amerikanska styrkorna, för de ändamål som omfattas av avtalet, ingå avtal med finansinstitut att på svenskt territorium bedriva bankverksamhet och annan finansiell verksamhet uteslutande för amerikanska styrkor, amerikanska leverantörer och anhöriga. Det kan vara både svenska och utländska – inbegripet amerikanska – finansinstitut. Punkten innebär inga åtaganden för Sverige och kräver inga författningsändringar.

Valuta och växling (avsnitt 7.2.16 i propositionen)

I artikel 23 finns regler om valutahantering. De amerikanska styrkorna tillåts föra in och ut amerikansk valuta och amerikanska finansiella instrument i obegränsad mängd (punkten 1). Med finansiella instrument avses här checkar. Aktier, konvertibler och obligationer omfattas inte av artikeln. Styrkorna tillåts

även distribuera svensk och viss utländsk valuta och andra finansiella instrument till medlemmar i styrkorna och till anhöriga (punkten 2). Slutligen får styrkornas medlemmar och anhöriga föra in och ut valuta och andra finansiella instrument i amerikanska dollar och föra ut all valuta och alla finansiella instrument i den valutan, under förutsättning att de fört in eller tagit emot denna från de amerikanska styrkorna (punkten 3).

Bestämmelser om in- och utförsel av valuta finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1672 av den 23 oktober 2018 om kontroller av kontanta medel som förs in i eller ut ur unionen och om upphävande av förordning (EG) nr 1889/2005 och tullagen (2016:253). De rättigheter som behandlas i artikel 23 följer redan av gällande svensk rätt och kräver därför inga författningsåtgärder.

Upphandling (avsnitt 7.2.21 i propositionen)

Enligt artikel 25 punkten 1 i DCA-avtalet ska de amerikanska styrkorna få upphandla alla varor och tjänster utan begränsningar när det gäller val av leverantör eller underleverantör. Avtalen ska bjudas ut, tilldelas och förvaltas i enlighet med amerikanska regler. Anbudsgivare och leverantörer ska få information om gällande amerikanska lagar och föreskrifter, i syfte att möjliggöra för svenska företagare att träffa avtal med de amerikanska styrkorna.

Bestämmelser om upphandling finns i lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, förkortad LOU. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG (LOU-direktivet). Därutöver finns ytterligare tre centrala lagar på upphandlingsrättens område. I lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, förkortad LUF, regleras upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG (LUF-direktivet). Förfarandet för upphandling av koncessioner regleras i lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner, förkortad LUK. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner (LUK-direktivet). För upphandling på försvars- och säkerhetsområdet finns en särskild reglering genom lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet, förkortad LUFSS. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG av den 13 juli 2009 om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggtreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG (LUFSS-direktivet). Vid en upphandling som omfattas av LUFSS blir de tre förstnämnda lagarna inte tillämpliga.

Nämnda lagar och direktiv gäller upphandlingar som görs av upphandlande myndigheter eller enheter. De amerikanska styrkorna är varken en upphandlande myndighet eller enhet enligt lagarnas definitioner (se t.ex. 2 kap. 25 och 26 §§ LUFSS). LUFSS blir därför inte tillämplig på den upphandling som de amerikanska styrkorna genomför inom ramen för avtalet. Motsvarande bedömning görs för övriga nämnda lagar om upphandling. Sammanfattningsvis medför artikel 25 inga krav på svensk reglering.

Konsekvenser (avsnitt 9 i propositionen)

Regeringen gör bedömningen att förslaget om att godkänna DCA-avtalet och förslagen om författningsändringar kommer att underlätta och öka Sveriges förmåga att ta emot amerikanska styrkor i fred, kris och krig. De ökade kostnader som kan komma att uppstå hos enskilda myndigheter förväntas inte bli större än att de kan finansieras inom befintliga ekonomiska ramar.

Motionerna

I motion 2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkas avslag på propositionen.

Också i motion 2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkas avslag på propositionen.

Utskottets ställningstagande

Finansutskottet konstaterar att regeringen i propositionen redovisar vilka områden som berörs av avtalet. Regeringen föreslår de författningsändringar som är nödvändiga.

Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen och anser således att propositionen bör tillstyrkas i berörda delar. Motionerna bör avstyrkas.

Stockholm den 30 maj 2024

På finansutskottets vägnar

Edward Riedl

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Edward Riedl (M), Mikael Damberg (S), Oscar Sjöstedt (SD), Gunilla Carlsson (S), Dennis Dioukarev (SD), Björn Wiechel (S), Jan Ericson (M), Charlotte Quensel (SD), Ida Drougge (M), Ida Gabriellsson (V), Hans Eklind (KD), Martin Ådahl (C), Janine Alm Ericson (MP), Cecilia Rönn (L), Eva Lindh (S), Joakim Sandell (S) och Kent Kumpula (SD).

Avvikande meningar

1. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater (V)

Ida Gabrielsson (V) anför:

Regeringen menar att avtalet ökar Sveriges säkerhet. Vänsterpartiet delar inte den uppfattningen. Tvärtom innebär avtalet en ökad risk för Sverige och för svenska medborgare. Sverige bör inte teckna det aktuella försvarsavtalet med USA och utrikesutskottet bör således föreslå att riksdagen avslår regeringens proposition. Jag ställer mig således bakom motion 2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V)

2. Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater (MP)

Janine Alm Ericson (MP) anför:

Jag ställer mig bakom motion 2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) där det yrkas avslag på propositionen. Miljöpartiet delar Försvarsberedningens bild av vikten av att kunna stödja möjliggörandet av alliansens militära operationer på svenskt territorium inom ramen för Natos operationsplanering. Detta kräver rättsliga avtal. Med det sagt måste syftet med försvars- och säkerhetspolitiken vara att skydda Sverige samt att främja fred och avspänning i vårt närområde. Det avtal som regeringen nu har skrivit under lämnar en alltför avgörande fråga öppen, dvs. frågan om kärnvapen på svensk mark.

BILAGA 4

Skatteutskottets protokollsutdrag 2023/24:39

RIKSDAGEN
SKATTEUTSKOTTETUtdrag ur
PROTOKOLL UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2023/24:39DATUM 2024-05-30
TID 10.00–10.11

§ 3 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater

Utskottet behandlade frågan om ett yttrande till det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet över proposition 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater och motioner. Utskottet beslutade att yttra sig genom följande anteckning i protokollet:

Sverige är medlem i Nato sedan den 7 mars och är därmed en del av Natos gemensamma försvar. För att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser enligt det avtal om försvarssamarbete som Sverige och USA undertecknade den 5 december 2023, det s.k. DCA-avtalet, har regeringen föreslagit en rad författningsändringar. Avtalet bygger vidare på och kompletterar tidigare statusavtal som både Sverige och USA är parter till.

Utskottet har inga invändningar mot regeringens förslag i de delar som avser skatteutskottets beredningsområde och föreslår att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionsförslagen om att avslå regeringens proposition.

V- och MP-ledamöterna anmälde en avvikande mening och föreslog att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet ska tillstyrka motionsförslagen om att avslå regeringens proposition.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Vid protokollet
Carin HolménRätt utdraget intygar:
Carin Holmén*Exp. 2024-05-30
UFöU*

BILAGA 5

Justitieutskottets yttrande 2023/24:JuU6y

Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater

Till utrikes- och försvarsutskottet

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet beslutade den 23 maj 2024 att ge justitieutskottet möjlighet att senast den 30 maj 2024 yttra sig över proposition 2023/24:141 Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater och eventuella följdmotioner i de delar som berör justitieutskottets beredningsområde.

Justitieutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i de delar som rör justitieutskottets beredningsområde och över kommittémotionerna 2023/24:2900 (V) yrkandena 5 och 6 samt 2023/24:2902 (MP) yrkande 4.

Utifrån de utgångspunkter som justitieutskottet ska beakta anser utskottet att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet bör tillstyrka regeringens förslag och avstyrka motionsyrkandena.

I yttrandet finns två avvikande meningar (V, MP).

Utskottets överväganden

Propositionens huvudsakliga innehåll

Sverige och USA undertecknade den 5 december 2023 ett avtal om försvarssamarbete, ett s.k. Defense Cooperation Agreement (DCA-avtal). Avtalet bygger vidare på och kompletterar tidigare statusavtal som både Sverige och USA är parter till. Avtalet förutsätter vissa författningsändringar för att Sverige ska uppfylla sina förpliktelser enligt avtalet. Med hänsyn till DCA-avtalets betydelse för Sveriges försvar och säkerhet är det vidare att betrakta som en överenskommelse av större vikt. Av båda dessa skäl krävs riksdagens godkännande innan avtalet kan träda i kraft.

För att genomföra DCA-avtalet föreslås bl.a. en ny lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater. Det föreslås bl.a. en underrättelseskyldighet för svenska myndigheter om en medlem av en amerikansk styrka eller en anhörig till en sådan medlem frihetsberövas, var en sådan person ska hållas i förvar respektive avtjäna sitt straff och förutsättningarna för svenska domstolar att döma en sådan person i hans eller hennes utvevaro.

I övrigt föreslås lagändringar om bl.a. privilegier och immunitet för en amerikansk styrka, medlemmarna av styrkan, deras anhöriga och leverantörer till styrkan. I propositionen föreslås även vissa lagändringar som inte enbart är tillämpliga i förhållande till USA. Dessa förslag syftar till att skapa än bättre förutsättningar för Sverige att ge och ta emot militärt stöd.

Om domsrätt

När det gäller frågan om jurisdiktion (domsrätt), dvs. vilket lands domstol som är behörig att pröva om ett brott har begåtts av en medlem av en amerikansk styrka, konstaterar regeringen att ett mottagandeland enligt tidigare statusavtal har exklusiv domsrätt för brott som bara är straffbara i det landet. Men i många fall tillkommer domsrätt för såväl den sändande som den mottagande staten (s.k. konkurrerande jurisdiktion) och det finns därför regler om vilket land som ska ha företräde att utöva sin jurisdiktion framför det andra landet. Exempelvis ges den besökande staten företräde till domsrätt över gärningar som den besökande personalen har begått i tjänsten och sådana gärningar som riktas enbart mot den statens intressen. Reglerna innebär alltså inte att brottsliga gärningar begångna av de besökande styrkornas medlemmar är straffria utan en fördelning av rätten att utöva jurisdiktion över brottsliga gärningar.

Enligt det s.k. Nato SOFA (avtal om styrkornas status), som riksdagen godkände den 29 maj 2024, kan värdlandet, i de fall det finns konkurrerande jurisdiktion och värdlandet har företräde att utöva jurisdiktionen, avstå sin företrädesrätt till förmån för det besökande landet. Genom artikel 12 punkten 1 i DCA-avtalet avstår Sverige från att utöva det företräde till domsrätt som

Sverige har över medlemmar tillhörande de amerikanska styrkorna. Genom DCA-avtalet får USA därmed, förutom företräde till domsrätt över gärningar som amerikansk personal har begått i tjänsten eller som enbart riktas mot amerikanska intressen, även företräde att döma amerikansk personal för brott begångna utom tjänsten eller som inte enbart riktats mot amerikanska intressen.

Svenska myndigheter kan i enlighet med DCA-avtalet dra tillbaka sitt avstående från domsrätt när det rör sig om fall som är av särskild betydelse för Sverige. Det betyder att Sverige kan återta domsrätten över fall som skett utom tjänsten och inte enbart riktats mot amerikanska intressen. Ett sådant återtagande ska ske skriftligen till behöriga amerikanska myndigheter inom 30 dagar efter det att ett meddelande från en behörig amerikansk myndighet har inkommit till en behörig svensk myndighet. Enligt artikel 12 punkten 2 ska nämligen de amerikanska styrkorna meddela behöriga svenska myndigheter om varje ärende som anses falla inom ramen för artikel 12 punkten 1. Vad som är att anse som av särskild betydelse för Sverige är upp till svenska myndigheter att avgöra. Vid den bedömningen bör det särskilt beaktas det misstänkta brottets allvar, men även brottets typ, omständigheterna kring brottet och vem som är målsägande respektive gärningsperson.

Regeringen redogör i propositionen för att det av brottsbalken framgår att svenska domstolar, i de fall det uppstår konkurrerande jurisdiktion, ska iakttta de begränsningar av svensk domstols behörighet och tillämpligheten av svensk lag som följer av allmän folkrätt eller av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige (2 kap. 12 § brottsbalken). I brottsbalken finns vidare regler som stadgar att det i vissa fall krävs regeringsbeslut för att åtal för brott ska få väckas här i landet (åtalsförordnande). Det kan röra t.ex. den situationen att det i och för sig föreligger domsrätt för svensk domstol enligt svenska regler men att en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige anger att en annan stat i första hand ska ha domsrätt.

I de fall det blir aktuellt för Sverige att dra tillbaka sitt avstående av domsrätt enligt artikel 12 punkten 1 i DCA-avtalet är det därmed upp till regeringen att besluta om åtalsförordnande. Detta är i enlighet med dagens bestämmelser i brottsbalken och det krävs därmed ingen lagändring för att uppfylla åtagandena om domsrätt i DCA-avtalet.

I fråga om konsekvenserna av att Sverige ger upp domsrätten vid konkurrerande jurisdiktion, innefattande sexualbrott, ur ett jämställdhetsperspektiv anför regeringen bl.a. att det följer av DCA-avtalet att de amerikanska styrkorna är skyldiga att respektera svensk lagstiftning. I detta ligger en skyldighet att informera sig om lagstiftningen på platsen. DCA-avtalet innebär inte heller någon straffrättslig immunitet. Genom avtalet överenskomms en fördelning av domsrätten mellan Sverige och USA över brott begångna av en medlem av en amerikansk styrka i Sverige. Regeringen understryker att amerikansk militär strafflagstiftning bl.a. innehåller förbud mot köp av sexuella tjänster. En medlem av en amerikansk styrka kommer således att vid misstanke om sexualbrott som utgångspunkt prövas under

amerikansk militär strafflagstiftning. Regeringen hänvisar vidare till den policy om att förebygga och svara upp mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp som Nato antog 2019. Av policyn framgår bl.a. att det inom Nato råder nolltolerans för alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Vidare påminns det i dokumentet om att alla allierade, såsom medlemmar i FN, står bakom FN:s policier mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Sammantaget bedömer regeringen att förslaget att godkänna DCA-avtalet inte har några konsekvenser för jämställdheten. Inte heller i övrigt bedöms förslagen ha några konsekvenser för jämställdheten.

Ikraftträdande

Den nya lagen och övriga lagändringar föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2900 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att svenska brottsoffer inte ska behöva processa i amerikanska militärdomstolar och i yrkande 6 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör kräva att DCA-avtalet inte ska ge USA jurisdiktion utanför de baser där amerikanska styrkor befinner sig. Motionärerna anser att ordningen som innebär att det i första hand är USA som ska ha domsrätt om amerikanska soldater misstänks för sexualbrott på svensk mark är rättsosäker för svenska brottsoffer som i så fall tvingas delta i en rättsprocess i en amerikansk militärdomstol. Ett liknande resonemang förs i kommittémotion 2023/24:2902 av Emma Berginger m.fl. (MP) yrkande 4, där motionärerna begär ett tillkännagivande om att Sverige ska ta tillbaka domsrätten i de fall en gärning kan utgöra ett brott mot sexualbrottslagstiftningen för att säkerställa att det lagförs enligt principen om frivillighet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står bakom regeringens bedömning att det krävs en ny lag om straffrättsliga förfaranden inom försvarssamarbetet med Amerikas förenta stater för att genomföra DCA-avtalet. Utifrån de utgångspunkter som utskottet har att ta hänsyn till anser utskottet att lagen är ändamålsenligt utformad.

När det gäller frågan om domsrätt och Sveriges avstående från att utöva sin företrädesrätt konstaterar utskottet att det endast gäller de fall då en brottslig gärning även är kriminaliserad enligt amerikansk rätt. Att Sverige avstår från domsrätt innebär alltså inte någon straffrättslig immunitet för amerikanska styrkor. Ordningen överensstämmer vidare med befintliga regler om svenska domstolars behörighet i brottsbalken. Av DCA-avtalet följer dessutom en möjlighet för Sverige att återta domsrätten i fall som anses vara av särskild betydelse för Sverige. Som regeringen anför bör det vid den bedömningen

särskilt beaktas det misstänkta brottets allvar, men även brottets typ, omständigheterna kring brottet och vem som är målsägande respektive gärningsperson. Sammanfattningsvis är den ordning som införs genom godkännandet av DCA-avtalet i enlighet med gällande svenska domsrättsbestämmelser och det finns därtill en ventil som möjliggör att svenska domstolar alltfjämt är behöriga att döma i fall som är av särskild betydelse för Sverige.

Utifrån de utgångspunkter som utskottet har att ta hänsyn till anser justitieutskottet därmed att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet bör tillstyrka regeringens förslag och avstyrka motionerna 2023/24:2900 (V) yrkandena 5 och 6 samt 2023/24:2902 (MP) yrkande 4.

Stockholm den 30 maj 2024

På justitieutskottets vägnar

Richard Jomshof

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Richard Jomshof (SD), Ardalan Shekarabi (S), Annika Strandhäll (S), Adam Marttinen (SD), Petter Löberg (S), Mikael Damsgaard (M), Katja Nyberg (SD), Mattias Vepsä (S), Charlotte Nordström (M), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Pontus Andersson Garpvall (SD), Rasmus Ling (MP), Martin Melin (L), Sanna Backeskog (S) och Fredrik Kärrholm (M).

Avvikande meningar

1. Domsrätt (V)

Gudrun Nordborg (V) anför:

DCA-avtalet innebär att amerikanska soldater som begår brott mot svenska medborgare kommer att ställas inför en amerikansk militärdomstol i stället för en svensk domstol. Amerikansk militärlagstiftning torde i flera avseenden skilja sig från svensk lag, t.ex. när det kommer till samtyckeslagstiftning och sexköp. Sverige har förvisso möjlighet att ta tillbaka domsrätten i fall som anses särskilt betydelsefulla, men det saknas resonemang om och principer från regeringen för hur den möjligheten ska användas, något som också uppmärksammas i ett remissvar i lagstiftningsärendet.

Det finns tidigare exempel på när amerikanska soldater misstänkts för sexköp som inte har utretts i Sverige, och mycket talar för att denna ordning skulle bestå även framöver. Jag anser att detta är en mycket rättsosäker ordning. Det kan bl.a. innebära att svenska brottsoffer eller vittnen tvingas delta i en rättsprocess i amerikansk krigsrätt. Svenska brottsoffer ska inte behöva processa i amerikanska militärdomstolar.

Jag anser därför att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2900 (V) yrkande 5 om att svenska brottsoffer inte ska behöva processa i amerikanska militärdomstolar och att utskottet delvis ska tillstyrka motion 2023/24:2902 (MP) yrkande 4. Jag anser vidare att utskottet bör tillstyrka motion 2023/24:2900 (V) yrkande 6 om att riksdagen bör tillkännage för regeringen att den bör kräva att DCA-avtalet inte ska ge USA jurisdiktion utanför de baser där amerikanska styrkor befinner sig.

2. Domsrätt (MP)

Rasmus Ling (MP) anför:

Som propositionen anger innebär DCA-avtalet en fördelning av rätten mellan Sverige och USA att utöva domsrätt. Det är dock ytterst viktigt att domsrätten följs så att personer som misstänks för brott också lagförs, oavsett vilket land som har domsrätt. Det är oacceptabelt om brott på svensk mark eller mot svenska medborgare inte lagförs. Det beskrivs i propositionen hur det mottagande landet har exklusiv domsrätt för brott som bara är straffbara i det landet. Samtidigt framgår av propositionen att sexualbrott som begås av amerikansk personal kommer att lagföras av amerikansk militärdomstol trots att Sveriges sexualbrottslagstiftning när det gäller frågan om samtycke torde vara mer långtgående än den amerikanska motsvarigheten. Enligt artikel 12 punkten 1 i DCA-avtalet kan Sverige ta tillbaka domsrätten i fall som är av särskild betydelse för Sverige. Jag anser därför att riksdagen bör tillkännage för regeringen att Sverige ska ta tillbaka domsrätten i de fall då en gärning kan

utgöra ett brott mot sexualbrottslagstiftningen för att säkerställa att det lagförs enligt principen om frivillighet. Därmed bör det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet tillstyrka motion 2023/24:2902 (MP) yrkande 4 och delvis tillstyrka motion 2023/24:2900 (V) yrkande 5.